

**TİCARET ŞİRKETLERİNDE SERMAYE BORCUNUN İFASI TALEPLİ
DAVALARIN DAVA ŞARTI ARABULUCULUK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

*THE EVALUATION OF A CLAIM FOR UNPAID CAPITAL COMMITMENTS IN CORPORATES ON
THE BASIS OF A MEDIATION AS A CAUSE OF ACTION*

Hakemli makale

Mustafa İsmail KAYA*

Burçak TATLI**

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	38
I. TİCARİ UYUŞMAZLIKLARDA DAVA ŞARTI ARABULUCULUK.....	39
II. TİCARET ŞİRKETLERİNDE SERMAYE BORCUNUN İFA EDİLMEMESİ HALİNDE AÇILABİLECEK DAVALAR.....	46
A. Ticaret Şirketlerinde Sermaye	46
B. Şahıs Şirketlerinde Sermaye Borcunun İfa Edilmemesi	49
1. Sermaye Borcunun İfa Edilmesine İlişkin Dava	50
2. İleri Sürülebilecek Talepler	50
C. Sermaye Şirketlerinde Sermaye Borcunun İfa Edilmemesi	54
1. Ödemeye Çağrı	59
2. İleri Sürülebilecek Talepler	62

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1086165

Makalenin Geliş Tarihi: 11.03.2022

Makalenin Kabul Tarihi: 08.06.2022

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Özel Hukuk Bölümü Ticaret Hukuku ABD.

E-posta: mustafa.kaya@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3484-9569

** Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Özel Hukuk Bölümü Ticaret Hukuku ABD.

E-posta: burcak.tatli@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0002-4531-0147

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

SONUÇ	69
KAYNAKLAR.....	72

ÖZ

6325 s. Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Kanunu hükümlerine göre, özel hukuk temelli olan ve tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri iş ve işlemlerden doğan uyuşmazlıklar arabuluculuk müessesesinin çalıştırılması suretiyle bir çözüme kavuşturulabilir. Kanunun 18A maddesine göre ise, ilgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiş ise arabuluculuk sürecine başvurulması zorunludur. 6102 s. Türk Ticaret Kanunu'na eklenen 5A maddesi gereğince, Türk Ticaret Kanunu'nun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 127, 128, 129 ve 482 nci maddelerinde, şahıs veya sermaye şirketlerinde, taahhüt edilen sermayenin getirilmemesi halinde, şirket veya şirket ortakları, borcun ifasını, temerrüt faizinin ödenmesini, varsa zararın tazmin edilmesini, kararlaştırılmış ise cezai şartın ödenmesini ve son olarak - sermaye şirketlerinde - ıskat müessesesinin çalıştırılmasını talep edebilirler. Sermayenin getirilmemesi sonucu ileri sürülen bu talepler neticesinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların, dava şartı arabuluculuk kapsamı içerisinde olup olmadığının tartışılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ticaret şirketleri, sermaye taahhüdü, sermaye borcunun getirilmemesi, dava şartı arabuluculuk, ıskat.

ABSTRACT

According to the provisions of the Code no. 6325 on Legal Disputes Mediation, disputes that are based on private law and that arise from transactions on which the parties can freely dispose can be resolved through mediation. According to Article 18A of the Code, if the application to a mediator is accepted as a condition of action in the relevant laws, it is obligatory to apply to the mediation process. Pursuant to Article 5A added to the Turkish Commercial Code no. 6102, it is a prerequisite to apply to a mediator before filing a lawsuit about claims for receivables and compensation from commercial lawsuits specified in Article 4 of the Turkish Commercial Code and other laws. According to Articles 127, 128, 129 and 482 of the Turkish Commercial Code, in case the committed capital is not brought to companies, the company or its partners shall require the debtor to perform the debt, pay the default interest, indemnify the damage, if any, and finally pay the penal clause. They also shall demand the exclusion of the debtor from the partnership. As a result, a commercial dispute arises in which claims for receivables and compensation are brought forward.

In this context, it is necessary to discuss whether this dispute is within the scope of mediation regarding the parties' powers of disposition.

Key words: Corporates, capital commitment, unpaid capital commitment, mediation as a cause of action, exclusion.

GİRİŞ

Alternatif uyuşmazlık yöntemleri arasında yer alan arabuluculuk müessesesi¹, 22 Haziran 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan ve 22 Haziran 2013 tarihinde yürürlüğe giren 6325 s. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (HUAK) ile hukuk uyuşmazlıkları açısından düzenlenmiştir. HUAK'a göre, arabuluculuk faaliyeti, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanabilir. Dava şartı arabuluculuğun öngörüldüğü uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için arabulucuya başvurulması ihtiyari olarak düzenlenmiştir.

Ticari uyuşmazlıklar özel hukuk temelli olduklarından, 2018 yılında yapılan kanun değişikliğinden önce, ihtiyari arabuluculuğun uygulanabileceği alanlar olarak karşımıza çıkmaktaydı. Ancak, 2018 yılında 6102 s. Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) eklenen 5A maddesiyle, ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında açılacak davalarda, öncelikli olarak arabulucuya başvurulması dava şartı olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte, alacak veya tazminat talepleri içeren her ticari uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuk kapsamında olup olmadığı tartışmaya açıktır. Bu bahisle, bu makalenin amacı, taahhüt edilen sermayenin ifa edilmemesi halinde doğan uyuşmazlıkların dava şartı arabuluculuk temelinde değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda, çalışma öncelikle arabuluculuk kavramı üzerinde duracak, takiben sermaye taahhüdünün ifa edilmemesi halinde ortaya çıkan hukuki

¹ Arabuluculuk dışında diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olarak tarafsız ön değerlendirme, kısa duruşma ve uzlaştırma olarak sayılabilir. Bkz. YILMAZ, Ejder, "Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi", **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, (der. H. Pekcanitez), Türkiye Barolar Birliği, 2005, (s. 842-856), s. 845; ILDIR, Gülgün, "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü", **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, (der. H. Pekcanitez), Türkiye Barolar Birliği, 2005, (s. 385-401), s. 391.

meseleleri ve bu noktada doğan uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olup olmadıklarını değerlendirecektir.

I. TİCARİ UYUŞMAZLIKLARDA DAVA ŞARTI ARABULUCULUK

6325 s. HUAK'ın 2 nci maddesinde yapılan tanıma göre, arabuluculuk, sistematik teknikler kullanılarak, iletişim kurulması ve müzakere yapılabilmesi için tarafları bir araya getiren ve bu sayede tarafların çözüm üretmesini sağlayan bir yöntemdir. Başka bir deyişle, arabuluculuk, dostane bir şekilde uyuşmazlık taraflarını buluşturarak iletişim kurmalarına ve böylece kendi ihtiyaçları doğrultusunda uyuşmazlığın çözümü için bir yöntem bulmalarına vesile olmaya çalışan bir müessesedir². Arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesini sağlayan arabulucu, doğrudan çözüm yolu önermek yerine, öncelikle tarafların kendileri için en uygun çözüm yolunu ortaya koyabilmelerine yardımcı olan iletişim yöntemlerini hayata geçirmelidir. Uygulanan tekniklere rağmen çözüm yolu bulunamazsa arabulucu, bağlayıcı olmayacak şekilde³ öneride bulunabilir (HUAK m 15/7)⁴.

Hangi uyuşmazlıklarda arabuluculuk faaliyetine başvurulabileceği HUAK m. 1'de açıkça ifade edilmiştir. Hükme göre, arabuluculuk, yabancılik unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. O halde,

² ÖZMUMCU, Seda, “Usûlî Adalet (Procedural Justice) ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri (Alternative Dispute Resolution) Üzerine Bir Değerlendirme”, **Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan**, (der. M. Göksu, vd.), C. II, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 1275-1300), s. 1291; TANRIVER, Süha, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'nın Getirdikleri ve Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan**, (der. M. Ünal), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2009, (s. 637- 656), s. 637.

³ Bu noktada arabuluculuk faaliyetinin, devlet yargısındaki hâkimden ve tahkim yargılamasındaki hakemden farklı olduğu belirtilmelidir. Hâkim ve hakem hukuki bir çözüm ile uyuşmazlığı sonuca bağlarken, arabulucu tarafların istemeleri halinde uyacakları bir çözüm önerisi sunmaktadır. Bkz. ATALI, Murat / ERDOĞAN, Ersin, “Türk Ticaret Kanunu'nun 5/A Maddesi Çerçevesinde Menfi Tespit Davaları Sorunu”, **Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 5, Sayı: 1, (s. 205-221), s. 207.

⁴ BAHADIR, Zeynep, “Uzman Arabuluculuk Uygulamasının Yaratacağı Usûlî Sorunlar”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi - Asoscongress Uluslararası Hukuk Sempozyumu, (27-29 Mayıs 2021)**, Asos Yayınları, Elazığ, 2021, (s. 387-398), s. 396-397.

tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş ve işlemlerden doğan ticari uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli uyuşmazlıklardır.

2018 yılında yapılan Kanun değişikliğinden evvel, arabuluculuğa ihtiyari olarak başvurulması gerektiği esası benimsenmekteydi. Ancak, 2018 yılında 7155 s. Kanunla yapılan değişiklik sonucunda, dava şartı arabuluculuğa ilişkin düzenleme neticesinde, ilgili kanunlarda belirtilen uyuşmazlıklar için arabulucuya başvuru zorunlu hale, başka bir ifadeyle, dava şartına dönüştürülmüştür. Bu sisteme göre, dava şartı arabuluculuğun öngörüldüğü uyuşmazlıklarda, uyuşmazlık tarafları öncelikle arabulucuya başvurmak zorundadır. Arabulucuya başvurmak zorunlu hale getirilmiş olsa da, bu zorunluluk sürece devam etme veya anlaşmaya varma aşamalarında ortaya çıkmamaktadır. Taraflar uyuşmazlığı arabuluculuk müessesesi ile çözüme kavuşturamıyorsa, bu duruma ilişkin tutanağın oluşturulmasını takiben mahkeme yoluna gidebileceklerdir. Dava şartı arabuluculuğun düzenlendiği uyuşmazlıklarda, taraflar öncelikli olarak arabulucuya başvuramazlarsa, davaları usulden reddedilecektir (HUAK m. 18A/2)⁵.

TTK'nın 5A maddesi, bazı ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuğa başvurulmasını dava şartı olarak düzenlemektedir. Hükme göre, TTK'nın 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır. HUAK ve TTK hükümleri dikkate alındığında, ticari uyuşmazlıklarda dava şartı arabuluculuğun varlığından söz edilebilmesi için birtakım unsurların bir arada bulunması gerekmektedir. Bu unsurlar şunlardır: (i) uyuşmazlık konusu iş ve işlem üzerinde tarafların serbestçe tasarruf edebiliyor olması, (ii) ticari bir uyuşmazlığın mevcut olması, (iii) uyuşmazlığın alacak ve tazminat talebine ilişkin olması.

i. Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş ve İşlemler

HUAK'ın 1 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıkları arabuluculuk

⁵ TANRIVER, Süha, "Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 32, Sayı: 147, (s. 111-142), s. 112; ERMENEK, İbrahim, "Dava Şartının Arabulucu Tarafından Kendiliğinden Dikkate Alınması Sorunu ve Bu Kapsamda Yapılan Hataların Düzeltilmesi", **Yargıtay Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 46, Sayı: 4, (s. 1017-1062), s. 1022-1023.

ile çözüme kavuşturulabilir. Hükümden anlaşıldığı üzere, özel hukuktan doğan uyuşmazlıklar için arabulucuya başvurulması söz konusudur. Bununla birlikte, her özel hukuk uyuşmazlığının arabuluculuğa elverişli olduğunu ifade etmek doğru değildir. Zira Kanun hükmüne göre, tarafların, üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan uyuşmazlıklar arabuluculuk faaliyetlerine konu olabilir. HUAK'ın 1 inci maddesinin gerekçesine⁶ göre, arabuluculuk, “her tür hukuk uyuşmazlıklarında değil; ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri, yani sulh olmak suretiyle sona erdirebilecekleri hukuk uyuşmazlıkları bağlamında uygulama alanı bulacaktır. Bu durum karşısında, kamu düzenine ilişkin olan ve dolayısıyla tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmalarına olanak vermeyen hukuki ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında, arabuluculuk kurumuna müracaat edilemeyecektir”.

Gerekçe, üzerinde serbestçe tasarruf edilebilecek iş ve işlemleri, üzerlerinde sulh olunabilecek ve kamu düzenine ilişkin olmayacak iş ve işlemler olarak nitelendirmektedir. O halde, bir uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olup olmadığını tahlil edebilmek için, uyuşmazlık üzerinde sulh olup olunamayacağı ve ayrıca uyuşmazlığın kamu düzenine ilişkin olup olmadığı incelenmelidir. Sulh, tarafların birtakım fedakârlıklarda bulunmak suretiyle uyuşmazlığı çözüme kavuşturdukları bir yoldur⁷. Tarafların sulh yolunu tercih edebilmeleri için, uyuşmazlık konusunun üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkilerinin de olması gerekir⁸. Arabuluculuk, iletişim kurma ve müzakere temelli ve üçüncü kişinin aracılık yaptığı bir çeşit sulh olduğundan⁹, arabuluculuğun işletilebilmesi için tarafların serbestçe üzerinde tasarruf edebilecekleri bir uyuşmazlığın mevcut olması gerekir. Aynı ölçüt HMK'nın başka maddelerin

⁶ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Adalet Komisyonu Raporları (1/486), TBMM, 24. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 233, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss233.pdf>, s. 7, (erişim tarihi 23.05.2022).

⁷ TANRIVER, Süha, “Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhlar”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1994, Cilt: 49, Sayı: 1, (s. 333-348), s. 333-334.

⁸ AKİPEK ÖZAL, Şebnem / YILDIRIM, Abdülkerim / ERMENEK, İbrahim / KUTLA, Selda, **Tüketici Hukukunda Uzman Arabuluculuk**, Arabuluculuk Daire Başkanlığı, Ankara, 2021, s. 133.

⁹ EKMEKÇİ, Ömer / ÖZEKES, Muhammet / ATALI, Murat / SEVEN, Vural, **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk**, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 50.

uygulanabilmesi için de aranmaktadır. Örneğin, Kanununun 18 inci maddesi yetki sözleşmesinin geçerliliği, 226 ncı maddesi yemine konu olmayacak vakıaların tespiti, 308 inci maddesi kabulün uygulanabileceği davaların tespiti konularında aynı ölçütten yararlanmaktadır¹⁰. HMK hükümleri ile HUAK düzenlemesi birlikte dikkate alınsa bile, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkları net bir şekilde, şüpheye olanak tanımaksızın sınıflandırmak kolay gözükmemektedir. Öğreti ve yargı kararları, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konuları kamu düzeninin varlığıyla açıklama eğilindedir¹¹.

Kamu düzeni¹² tarihsel, sosyal ve kültürel olaylara göre boyut kazanan, zayıfların ve uyuşmazlık konusu olmayan tarafların korunmasını hedefleyen bir olgudur¹³. Bu nedenle kamu düzenine ilişkin konuların hassasiyetle ele alınması gerekmektedir. Aksi halde korunmak istenene kişi, kurum veya menfaatler zarara uğrayabilir. Bu durum ise, hukuk düzeninin temel ilkelerinin veya toplumsal hukuk duygusunun zedelenmesine neden olacaktır. Kısaca, *“iç hukukta kamu düzeninin, tarafların uymak zorunda oldukları, kamu hukukundan veya özel hukuktan doğan ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri kurallar olarak anlaşılması gerekir”*¹⁴. Sonuç olarak, kamu düzenine ilişkin uyuşmazlıklar, özel hukuk temelli olsalar dahi, tarafların üzerinde serbestçe

¹⁰ EMİNOĞLU, Cafer / ERDOĞAN, Ersin, **Ticari Uyuşmazlıklarda İhtiyari ve Dava Şartı (Zorunlu Arabuluculuk**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 198; ÖZMUMCU Seda, “Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Re’sen Araştırma İlkesi”, 2014, 4(4), **SDÜHFD MİHBİR Özel Sayısı**, (s. 146-171), s. 146.

¹¹ EMİNOĞLU / ERDOĞAN, **2020**, s. 198-200; EKMEKÇİ / ÖZEKES / ATALI / SEVEN, **2019**, s. 51; Yargıtay İBGG Kararı, E. 2010/1, K.2012/1, t. 10.02.2012 (Legalbank, erişim tarihi 07.09.2021); İstanbul BAM, 18. HD., E. 2019/592, K. 2019/1665, t. 02.10.2019.

¹² Öğreti ve yargı kararlarında, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği konular çoğunlukla kamu düzeni ile ilişkilendirilmektedir. Bkz. EMİNOĞLU / ERDOĞAN, **2020**, s. 198-200; EKMEKÇİ / ÖZEKES / ATALI / SEVEN, **2019**, s. 51; Yargıtay İBGG Kararı, E. 2010/1, K.2012/1, t. 10.02.2012; İstanbul BAM, 18. HD., E. 2019/592, K. 2019/1665, t. 02.10.2019 (Legalbank, erişim tarihi 11.11.2021).

¹³ TANRIVER, Süha, “Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 1997, Cilt: 17, Sayı: 1-2, (s. 467-492), s. 476; Yargıtay, İBGG, E. 2010/1, K. 2012/1, t. 10.02.2012 (Legalbank, erişim 07.09.2021).

¹⁴ Yargıtay, İBGG, E. 2010/1, K. 2012/1, t. 10.02.2012 (Legalbank, erişim 07.09.2021).

tasarruf edemeyecekleri, çözümün mahkeme eliyle oluşturulması gerektiği, dolayısıyla arabuluculuğa elverişli olmayan uyuşmazlıklardır¹⁵.

Taahhüt edilen sermayenin getirilmemesi halinde ortaya çıkan uyuşmazlıkta, sermayenin ifa edilmesini talep eden tarafın, söz konusu sermaye üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisinin mevcut olup olmadığı tartışmaya değer bir konudur. Ticaret hukuku sisteminde, özellikle şirketler hukuku düzenlemelerinde, kamu düzenine ilişkin ve hatta devletin müdahalesine izin verilen hükümler yer almaktadır¹⁶. Şirketler hukukunda, çok taraflı menfaat ilişkilerinin mevcut olması, bu durumun sebepleri arasında sayılabilir¹⁷. Ülke ekonomisi açısından şirketin kendisi, ortaklar, azlık pay sahipleri ve şirket alacaklıları kamu düzenine ilişkin olarak hukuki düzenlemelerle koruma altına alınmış değerlerdir¹⁸. Bu noktada, şirketler hukuku düzenine dayanan ve şirket ile pay sahipleri arasında çıkan uyuşmazlıkların, arabuluculuğa elverişli olup olmadıkları tartışmaya açıktır¹⁹. Zira burada uyuşmazlık tarafları dışında kamu düzenine ilişkin olarak menfaatleri korunan grupların varlığı söz konusu olabilir. Ayrıca, bu tarz uyuşmazlıklarda ortaya çıkan sonucun, uyuşmazlık tarafı olmayan üçüncü kişiler

¹⁵ Boşanma, iflas gibi konular, özel hukuk temelli olsalar dahi, tarafların serbestçe karara bağlayamayacakları kamu düzenine ilişkin konulardır. Bu nedenle, bu konularda arabuluculuğa başvurulması söz konusu olmayacaktır. Bkz. ERMENEK, 2021, s. 133.

¹⁶ Bazı alanlarda faaliyet gösterecek olan anonim şirketlerin Ticaret Bakanlığının izniyle kurulması (TTK m. 333); anonim şirket esas sözleşmesinin içeriğinin kanunda izin verildiği ölçüde oluşturulacağı (TTK m. 340; emredici hükümler ilkesi); organ eksikliği halinde Ticaret Bakanlığının mahkemeden şirketin feshini talep etmesi (TTK m. 530) devlet müdahalesini gerektiren durumlara örnek olarak gösterilebilir.

¹⁷ MOROĞLU Erdoğan, “Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, (der. N. Barlas, vd.), Beta Basım, İstanbul, 2000, s. 521.

¹⁸ EMİNOĞLU / ERDOĞAN, 2020, s. 205-215.

¹⁹ Şirketlere ilişkin uyuşmazlıklar korporatif düzlemde olan uyuşmazlıklar ve korporatif düzlemde olmayan uyuşmazlıklar olmak üzere ikiye ayrılabilir. Korporatif düzlemde olan uyuşmazlıklar, şirketler hukuku temelli olan ve şirket ile pay sahibi arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklardır; korporatif düzlemde olmayan uyuşmazlık ise borçlar hukuku temelli olan ve pay sahipleri arasında çıkan uyuşmazlıktır. Bkz. AYOĞLU, Tolga, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s. 9 ve 174.

hakkında²⁰ da sonuç doğurması söz konusu olabilir²¹. Bu sonuç, uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığına göstergesidir. Bu tarz uyuşmazlıklarda karar mercii mahkeme olmalıdır. Sonuç olarak, kamu düzenine ilişkin ticari uyuşmazlıklar üzerinde taraflar serbestçe tasarruf edemeyecekleri için bu uyuşmazlıklar ihtiyari veya dava şartı arabuluculuğa elverişli olmayacaktır²². Özellikle sermaye şirketlerinde sermaye borcunun ifası sadece şirket tüzel kişiliği açısından değil; ayrıca ortaklar, alacaklılar ve ticari hayatın geleceği açısından da önem arz etmektedir. Bu bağlamda, hem kamu düzenine ilişkin hükümlerin yer alması hem de arabuluculuk neticesinde ortaya çıkan çözüm yönteminin üçüncü kişiler üzerindeki etkisi dikkate alındığında, sermayenin ifasına ilişkin uyuşmazlıklarda, şirketi temsil eden kişinin, bu konu üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma yetkisi olmayabilir.

ii. Ticari Bir Uyuşmazlığın Mevcut Olması

TTK'nın 4 üncü maddesi 'ticari davalar, çekişmesiz yargı işleri ve deliller' başlığını taşımaktadır. Bahsi geçen maddenin birinci fıkrasına göre, her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ticari davadır. Ayrıca, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın, Kanunda sayılan düzenlemelere²³ ilişkin olan hukuk

²⁰ Bu duruma, TTK'nın 191. ve 450. maddelerinde yer alan düzenlemeler örnek olarak verilebilir. TTK'nın 191. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre, şirketlerde yapısal değişikliklerden sonra, koşulların oluşması halinde ortaklar, denkleştirme akçesi talep edebilir. Davacı ile aynı durumda bulunmaları halinde, denkleştirme akçesi, diğer ortaklar için de uygulanır. Ayrıca, TTK m. 450 gereği, genel kurul kararının iptaline veya butlanına ilişkin mahkeme kararı, kesinleştikten sonra bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade edecektir.

²¹ AYOĞLU, **2018**, s. 83-86; YARDIM, Mehmet Ertan, "Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabulucuya Başvuru", **Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk** (der. C. S. Efeçinar, vd.), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2019, (s. 89-112), s. 95.

²² AKİPEK ÖZAL / YILDIRIM / ERMENEK / KUTLA, **2021**, s. 112- 113.

²³ TTK m. 4/1: Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın; a) Bu Kanunda, b) Türk Medenî Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde, c) 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmuş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde, d) Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta, e) Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde, f) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve

davaları ticari davadır. Bunlara ek olarak, taraflardan birinin ticari işletmesiyle ilgili olan havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar da ticari davalardandır²⁴.

iii. *Uyuşmazlığın Alacak ve Tazminat Talebine İlişkin Olması*

Ticari uyuşmazlıkların dava şartı arabuluculuk kapsamında yer alması için söz konusu uyuşmazlıkla ilgili talebin, alacak veya tazminat talebi olması gerekmektedir. Bu temelde, bir miktar paranın ödenmesine ilişkin talep konusu olan uyuşmazlıklarda, dava yoluna gidilmeden önce arabulucuya başvurulması gerekmektedir²⁵. Alacak ve tazminat

ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır. Ancak, herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır.

²⁴ Ticari davalar, öğretide, yazarlar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Kimi yazarlar, davaları, mutlak ticari davalar ve nispi ticari davalar olarak davaları ikili ayrıma tabi tuttukten sonra, havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan ve bir ticari işletmeyi ilgilendiren davaları nispi ticari davalar arasında değerlendirmiştir. Bkz. AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, 13. Bası, Yetkin Yayınları, 2020, s. 78-80; ŞENER, Oruç Hami, **Ticari İşletme Hukuku**, Seçkin Kitabevi, 2016, s. 120-135; BOZER, Ali / GÖLE, Celal, **Ticari İşletme Hukuku**, 7. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021, s. 179-186. Kimi yazarlar ise davaları, üçlü şekilde ayırmıştır; mutlak ticari davalar, nispi ticari davalar ve havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan ve bir ticari işletmeyi ilgilendiren davalar. Bkz. ARKAN, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, 26. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 107; ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / KAYA, Arslan / ERTAN, Füsün Nomer, **Ticari İşletme Hukuku**, 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 125.

²⁵ Tespit ve itirazın iptali davalarının, dava şartı arabuluculuk kapsamında olup olmadıkları öğretide tartışmalıdır. Kimi yazarlar, kanunun metninin çok açık bir şekilde ifade edildiğini, bu nedenle belli bir miktar alacağın veya tazminatın ödenmesi talebinden başka taleplerin söz konusu olması halinde dava şartı arabuluculuğun işletilmeyeceğini savunmaktadır. Aksi görüşe göre ise, tespit veya itirazın iptali davalarını takiben alacak veya tazminat tahsiline ilişkin taleplerin ileri sürülmesi söz konusu olacağından, bu davaların dava şartı arabuluculuk kapsamı içinde olması gerekmektedir. Bkz. ATALI / ERSİN, 2020, s. 210-216; PASLI, Ali, “Ticari İşletme ve Ticaret Şirketleri Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi: Türk Ticaret Kanunu 5/A Maddesinin Yorumlanması” **Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk**, (der. C. Süral Efeçinar, vd.), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2019, (s. 13-25), s. 18-20; YILMAZ, Abdülhamit, “Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2018, Cilt: 4, Sayı: 1, (s. 219-238), s. 222-226. Konuya ilişkin yargı kararları: İstanbul BAM. 19. HD., E. 2019/162, K. 2019/937, t. 11.04.2019 (Kazancı, erişim tarihi 02.09.2021); İstanbul BAM. 19. HD., E. 2019/956, K. 2019/925, t. 08.04.2019; İstanbul BAM. 19. HD., E. 2019/1060, K. 2019/936, t. 11.04.2019; İstanbul BAM. 19. HD., E. 2019/1075, K. 2019/939, t. 11.02.2019; İstanbul BAM. 18. HD., K. 2019/1339, K. 209/1098, t. 23.05.2019 (Sinerji, erişim tarihi 02.09.2021); Ankara BAM 21. HD., E. 2020/1042, K. 2021/754, t. 7.6.2021 (Hukukihaber, erişim tarihi 17.11.2021); Yargıtay 19. HD., E. 2020/237, K. 2020/805, t. 04.06.2020; Yargıtay 19. HD., E. 2020/85, K. 2020/454, t. 13.02.2020; Yargıtay 23. HD., E. 2020/1943, K. 2020/4052, t. 04.12.2020 (Legalbank, erişim tarihi 12.10.2021).

talepleri dışındaki taleplere ilişkin olarak, diğer koşulların mevcut olması halinde, ihtiyari arabuluculuğa gidilmesi önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan taahhüt edilen sermayenin ifa edilmemesi halinde, şirket türüne göre, dava açma yetkisine sahip olan taraf, sermayenin ve temerrüt faizinin ödenmesini, öngörülmüşse cezai şartın ifasını, ayrıca ıskat hükümlerinin işletilmesini talep edebilir. Bu halde, söz konusu uyuşmazlık TTK hükümlerince düzenlendiğinden mutlak ticari davanın varlığı söz konusudur. İleri sürülen talep, ıskat hükümlerinin uygulanması hariç olmak üzere, alacak ve tazminatın ifası talebidir. Tüm bu özellikler dikkate alındığında, söz konusu uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuğa elverişli olduğu ifade edilebilir. Ancak, son unsur olan tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş ve işlemlerden doğan uyuşmazlık konusu dikkatlice incelenmelidir.

II. TİCARET ŞİRKETLERİNDE SERMAYE BORCUNUN İFA EDİLMEMESİ HALİNDE AÇILABİLECEK DAVALAR

A. Ticaret Şirketlerinde Sermaye

Ticaret şirketlerinde sermaye koyma borcuna ilişkin genel hüküm TTK m. 127’de yer almaktadır. Buna göre, kanunda aksine hüküm olmadıkça ticaret şirketlerine sermaye olarak; para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketlerine ait paylar, fikrî mülkiyet hakları, taşınırlar ve her çeşit taşınmaz, taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları, kişisel emek²⁶, ticari itibar, ticari işletmeler, haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar, devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer konabilir²⁷.

²⁶ Sermaye koyma borcunda karineleri düzenleyen TTK m. 131/3’e göre, hizmet karşılığı olarak verilecek ücretin kısmen veya tamamen kâra iştirak suretiyle ifası kararlaştırıldığı takdirde bu kayıt çalışanlara ortak sıfatını vermez. Dolayısıyla emeğin ortak olma iradesine yönelik olarak ve sermaye olarak konulduğunun belli olması gerekir.

²⁷ Diğer bir şahıs şirketi olan adi şirkete getirilebilecek sermaye unsurları TTK m. 127’ye göre çok daha sınırlı bir şekilde sayılmaktadır. Buna göre; her ortak, para, alacak veya başka bir mal ya da emek olarak, ortaklığa bir katılım payı koymakla yükümlüdür (TBK m. 621). Her ne kadar adi şirket açısından

Şirketlere sermaye olarak konabilecek unsurlar, ayrıntılı bir şekilde hükümde ifade edildikten sonra, devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer ifadesine yer verilmek suretiyle bunların sınırlı sayı ilkesine tabi olmadıkları belirtilmiştir²⁸. Hükümün ikinci fıkrasından, bahsi geçen bu unsurların bir kısmının komandit²⁹, anonim³⁰ ve limited³¹ şirketlerde sermaye olarak taahhüt edilmeyecekleri anlaşılmaktadır. TTK m. 307/2'ye göre, bir komanditer kişisel emeğini ve ticari itibarını sermaye olarak koyamaz; ayrıca TTK m. 342/1 ve 581/1'e göre ise, hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz. Bunlara ek olarak, kanun koyucu açıkça, anonim ve limited şirketlerde, üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikrî mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil malvarlığı unsurlarının aynı sermaye olarak getirilebileceğini ifade etmiştir (TTK m. 342/1 ve 582/1).

Sermayenin getirilmesine ilişkin TTK m. 128, her ortağın, usulüne göre düzenlenmiş ve imza edilmiş şirket sözleşmesiyle koymayı taahhüt ettiği sermayeden dolayı şirkete karşı borçlu olduğu, şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede bilirkişi tarafından belirlenen değerleriyle yer alan taşınmazların tapuya şerh verildiği, fikrî mülkiyet hakları ile diğer değerlerin, varsa özel sicillerine, bu hüküm uyarınca kaydedildikleri ve taşınmazların, güvenilir bir kişiye tevdi edildikleri takdirde, aynı sermaye olarak kabul olunacağı belirtilmektedir. Ayrıca, paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşının sermaye olarak konulmasının borçlanılması hâlinde, şirketin, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren, bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebileceği; ek olarak, taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescili gerektiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla, sermaye unsurlarının nasıl getirileceği,

getirilecek sermaye, para, alacak veya başka bir mal ya da emek olarak belirtilmişse de TTK m. 127'de sayılan sermaye unsurları da adi şirkete getirilebilir.

²⁸ AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 130.

²⁹ TTK m. 307/2.

³⁰ TTK m. 342/1.

³¹ TTK m. 581/1.

şirketin bunlar üzerinde hangi andan itibaren tasarruf edeceği hususu, bu madde çerçevesinde düzenlenmektedir. Ayrıca, anonim ve - 578 inci madde atfı ile - limited şirketlerde³², taahhüt edilen aynı sermaye unsurlarına nasıl değer biçileceği 343 üncü madde ile düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, konulan aynı sermaye ile kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve aylara, şirket merkezinin bulunacağı yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanan bilirkişilerce değer biçilir. Değerleme raporunda, uygulanan değerlendirme yönteminin somut olayın özellikleri bakımından herkes için en adil ve uygun seçim olduğu; sermaye olarak konulan alacakların gerçekliğinin, geçerliğinin ve 342 nci maddeye uygunluğunun belirlendiği, tahsil edilebilirlikleri ile tam değerleri; aynı olarak konulan her varlık karşılığında tahsis edilmesi gereken pay miktarı ile Türk lirası karşılığı, tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesinin icaplarına göre açıklanır. Bu rapora kurucular ve menfaat sahipleri itiraz edebilir. Mahkemenin onayladığı bilirkişi kararı kesindir³³.

Nakdi sermayenin ifa edilmesine ilişkin düzenlemeler 344 ve 585 inci maddelerde yer almaktadır. İlgili hükümlere göre, anonim şirketlerde, nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenmelidir (m. 344). TTK m. 585'e göre ise, esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları, bedelleri tamamen ödenmemiş payların devri hususlarında bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümleri kıyasen uygulanır. Ancak nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi şartı limited şirketler bakımından uygulanmaz³⁴.

Ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümler salt sermaye unsurlarını ve sermaye burcunun ifasını düzenlememekte, aynı zamanda sermayenin getirilmemesi halinde uygulanacak yaptırımları da kaleme almaktadır. Bununla birlikte, sermaye şirketlerinde

³² TTK m. 578 atfı maddesidir.

³³ TTK m. 131 hükmüne göre; sermaye olarak konulan aylara, bilirkişi tarafından biçilecek değerler, ilgililerce kabul edilmiş sayılır. Şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sermaye olarak konan ayların mülkiyeti şirkete ait ve haklar şirkete devredilmiş olur.

³⁴ Konuya ilişkin eleştiriler için bkz. PULAŞLI, Hasan, "Sermayesiz" Sermaye Şirketi ile Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Bunlara Karşı Alınması Gereken Hukuki Önlemler", **BATİDER**, Cilt: 34, Sayı: 2, 2018, (s. 5-19), s. 12-19.

sermaye borcunun ifa edilmemesine ilişkin olarak özel hükümlerde yer almaktadır. Bu bağlamda, özellikle sermaye borcunun ifa edilmemesi halinde ileri sürülecek talep ve davaların arabuluculuğa elverişliliği konusu dikkate alındığında, konunun şahıs ve sermaye şirketleri olarak ikiye bölünerek incelenmesi daha isabetli olacaktır.

B. Şahıs Şirketlerinde Sermaye Borcunun İfa Edilmemesi

TTK m. 128/7 hükmüne göre, şirket, her ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava edebileceği gibi, yerine getirmede gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilir³⁵. Tazminat istemi için ihtar şarttır. Sermayenin para olarak taahhüt edilmesi durumunda ise TTK m. 129'da ayrıca temerrüt faizi talep edilebileceği belirtilmiştir. Hükme göre, zamanında ifa edilmeyen sermaye para ise, 128 inci madde gereğince tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, aksine şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede hüküm yoksa şirketin tescili anından itibaren temerrüt faizi de ödenir.

Sermayenin alacak olması ve zamanında yerine getirilmemesi halinde m. 130 uygulama alanı bulur. Buna göre; sermaye olarak şirkete alacaklarını devretmiş olan bir ortak, alacaklar şirketçe tahsil edilmiş olmadıkça sermaye koyma borcundan kurtulmaz. Alacak, vadesi gelmemiş ise aksi kararlaştırılmış olmadıkça, vade gününden, muaccel ise şirket sözleşmesi veya esas sözleşme tarihinden itibaren bir ay içinde şirketçe tahsil edilmelidir. Her ne sebeple olursa olsun, bu süre içinde tahsil edilemediği takdirde, gecikmeden dolayı şirketin tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, ortak, sürenin bitiminden itibaren geçecek günlerin temerrüt faizini de öder. Alacak kısmen tahsil edilmişse, yukarıdaki hükümler tahsil edilmemiş olan kısım hakkında geçerlidir.

Şahıs şirketlerinde, sermaye koyma borcuna aykırı davranılması, 128 vd. maddelerinde düzenlenen yaptırımlar dışında, kollektif şirketler açısından haklı sebeple şirketin feshi (m. 246) veya ortağın şirketten haklı nedenle çıkarılması (m. 255)

³⁵ TTK m. 128 hükmüne göre, ortaklarca, sermaye olarak konulması taahhüt edilen hakların korunması için, kurucular tarafından ortaklar aleyhine ihtiyati tedbir istenebilir. Tedbir üzerine açılacak davalar için, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda öngörülen süre ancak şirketin tescil ve ilanı tarihinden itibaren işlemeye başlar. Bkz. ÇELİK, Aytekin, "Anonim Şirketlerde Aynı Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2011, Cilt: 15, Sayı: 3, (s. 31-64).

sonuçlarını doğurabilir. TTK m. 328 gereği, aynı durum komandit şirketler için de geçerlidir. Ancak, haklı sebeple fesih ve haklı nedenle çıkarmaya ilişkin davalar, dava şartı arabuluculuk kapsamı içerisinde yer almadığından³⁶ ilgili hükümler çalışma konusu dışındadır.

1. Sermaye Borcunun İfa Edilmesine İlişkin Dava

TTK'nın 128 inci maddesinin yedinci fıkrası gereği, yukarıda bahsi geçen talep ve davalar, şahıs şirketlerinde, şirket tüzel kişiliği dışında ortaklar tarafından da ileri sürülebilir. Bu nedenle, söz konusu davaların, dava şartı arabuluculuk kapsamında olup olmadıkları, davanın şirket veya ortaklar tarafından açılması durumlarına göre ayrı ayrı incelenecektir.

a. Şirket Tarafından Dava Edilmesi

Sermayenin getirilmemesine uygulanacak ilk yaptırım m. 128/7'de, şirketin her ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava edebileceği şeklinde ifade edilmiştir. Hükmün birinci fıkrasında belirtildiği gibi, her ortak, usulüne göre düzenlenmiş ve imza edilmiş şirket sözleşmesiyle koymayı taahhüt ettiği sermayeden dolayı şirkete karşı borçludur. Taahhüt aşaması olarak niteleyebileceğimiz bu aşamadan sonra ortakların taahhüt ettikleri sermaye değerlerini şirkete devrederek tasarruf aşamasını da gerçekleştirmeleri gerekir³⁷.

Şirketin sermaye borcunun yerine getirilmemesi neticesinde dava açması halinde, getirilecek sermayenin niteliği dikkate alınarak bu davanın arabuluculuğa uygun olup olmadığı değerlendirilebilir. TTK m. 127 hükmü esas alındığında, getirilebilecek sermaye unsurları genel olarak nakdi ve gayri nakdi unsurlar olarak sınıflandırılabilir. TTK m. 5/A hükmüne göre, sermaye taahhüdünün bir miktar para olması ve bu sermaye borcunun yerine getirilmemesi halinde, şirketin, dava yoluna gitmeden dava şartı arabuluculuğa başvurması gerekir. Buna karşın, gayri nakdi sermaye unsurları açısından dava şartı olarak arabuluculuktan söz edilemez.

³⁶ EMİNOĞLU / ERDOĞAN, 2020, s. 295-296.

³⁷ BAHTİYAR, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2019, s. 55; GÜNGÖR, Seda, "Ticaret Şirketlerinde Sermaye ve Sermaye Koyma Borcunun İfa Edilmesi", **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 2016, Cilt: 2, Sayı: 3, (s. 110-117), s. 110.

Nakdi sermaye unsurlarının getirilmemesi halinde açılacak davalarda, dava şartı arabuluculuğun mevcut olması durumu, TTK m. 5/A dışında, HUAK m. 1 hükmü dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu tür davaların, HUAK'ın 1 inci maddesi çerçevesinde öngörülen ' *tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemler*' ölçütüne uygun olup olmadığı farklı esaslar temelinde tartışmaya açıktır. Bu esaslar aşağıda değerlendirilecektir.

Şahıs şirketlerinin temel özelliklerinden biri ferdi yönetim ilkesidir³⁸. Bu ilkeye göre, ortaklardan her biri, ayrı ayrı şirketi yönetme hakkını ve görevini haizdir. Ancak, şirket sözleşmesiyle veya ortakların çoğunluğunun kararıyla yönetim işleri ortaklardan birine, birkaçına veya tümüne verilebilir (TTK m. 218).

Öncelikli olarak yönetim yetkisinin ortaklardan bir veya birkaçına bırakıldığı durumu değerlendirelim. Yönetim hakkına sahip olan ortakların yönetim kapsamı 223 üncü madde ile belirtilmiştir³⁹. İlgili hükme göre, yönetim yetkisi kapsamındaki hususlar, şirketin amacını ve konusunu elde etmek için yapılması gereken olağan işlem ve işler ile sınırlıdır. Şirketi yönetenler, şirket menfaatine uygun gördükleri işlerde, olağan işlem ve işlerle sınırlı olmak şartıyla, sulh, feragat ve kabul ile tahkime de yetkilidirler. Şu kadar ki, bağışta bulunmak, kefil olmak, üçüncü kişi lehine garanti vermek, ticari mümessil tayin etmek ve şirket konusuna girmiyorsa taşınmazları satmak, satın almak, teminat göstermek, şirketin özüne ilişkin üretim araçlarını elden çıkarmak, rehnetmek veya ticari işletme rehni kurmak gibi olağan iş ve işlemler dışında kalan hususlarda ortakların oybirliği şarttır.

TTK'nın 223 üncü madde hükmünden hareketle, şahıs şirketlerinde, yönetim yetkisini haiz yöneticiler, günlük / normal / olağan işleri yürütebilir ve hatta bu işlere ilişkin olarak sulh, feragat ve kabul ile tahkime de yetkilidir⁴⁰. Günlük işlerden ne

³⁸ AYHAN / ÇAĞLAR / ÖZDAMAR, 2021, s. 163.

³⁹ TTK m. 308'de yer alan atıf temelinde, komandit şirketler açısından da 223 üncü madde hükümleri uygulanır.

⁴⁰ ŞENER, Oruç Hami, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, 5. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2022, s. 219.

anlaşılması gerektiği öğretide örnekler verilerek izah edilmeye çalışılmıştır⁴¹. Ortaklık defterinin tutulması, memur ve müstahdemlerin atanması ve azli, ortaklığa ait yazışmaların yürütülmesi, günlük satış işlerinin yapılması olağan işlerden sayılır⁴².

Şirketin amacını ve konusunu elde etmek amacıyla yapılacak olağan iş ve işlemler arasında, borçlular aleyhine dava açılması ve bu davalara ilişkin olarak sulh, feragat ve kabul müesseselerinin işletilmesi de sayılmaktadır⁴³. Ancak, öncelikli olarak sorulması gereken soru, sermaye borçlarının ifasının talep edilmesinin, olağan alacak işlerinden sayılıp sayılmayacağıdır. Şahıs şirketleri, *intuitu personae* – karşı tarafın kişiliği göz önüne alınarak işlem yapılması – karakterine sahiptir⁴⁴. Başka bir deyişle, az sayıda birbirine güvenen gerçek kişinin bir araya gelip kurduğu ortaklıklardır⁴⁵. Güven unsuru, özellikle, ortakların şirket borçlarından dolayı ikinci dereceden, sınırsız ve müteselsilen sorumlu olmaları temelinde önem kazanmaktadır⁴⁶. Bu bağlamda, şahıs şirketi ortaklarının şahsi özelliklerinin ortaklık ve ortaklar açısından son derece önemli olduğu ileri sürülebilir. Öyle ki, ortakların mali veya hukuki yapılarında meydana gelen değişiklikler⁴⁷ veya ortakların asli görev ve borçlarını ifa etmemeleri⁴⁸ ortaklığın geleceğini tehlikeye düşürebilir. Ortaklardan birinin asli borcu olan taahhüt edilen sermaye borcunu ifa etmemesi, şirketin sona ermesine veya ortağın haklı nedenle

⁴¹ KENDİGELEN, Abuzer / KIRCA, İsmail, **Şirketler Hukuku Cilt I**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 243; ŞENER, **2022**, s. 219; AYHAN / ÇAĞLAR / ÖZDAMAR, **2021**, s. 163; BAHTİYAR, 2019, s. 88.

⁴² ŞENER, **2022**, s. 219.

⁴³ KENDİGELEN / KIRCA, **2021**, s. 243.

⁴⁴ AYHAN / ÇAĞLAR / ÖZDAMAR, **2021**, s. 145.

⁴⁵ Komanditer ortağın tüzel kişi olacağı göz önünde tutulmalıdır. Bununla birlikte, komandite ortaklar arasındaki güven ilişkisi gerçekliğin korumaktadır.

⁴⁶ ÇAMOĞLU, Ersin, **Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 4.

⁴⁷ TTK m. 243/1 gereği, kollektif ve komandit şirketler (m. 328 – atf maddesi), TBK m. 639 bağlamında, bir ortağın kısıtlanması, iflası veya tasfiyedeki payının cebri icra yoluyla paraya çevrilmesi şirketin sona ermesine neden olabilir.

⁴⁸ TTK m. 245/1, d hükmüne göre, bir ortağın kendine düşen asli görev ve borçları yerine getirmemesi haklı sebep feshi davası açılmasına neden olabilir.

ortaklıktan çıkarılmasına⁴⁹ neden olacak bir durumken, söz konusu alacak hakkına ilişkin yapılacak hukuki işlemlerin olağan iş ve işlemler arasında kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu kanaatimiz neticesinde, sermaye borcunun ifasına yönelik talep ve davalar olağanüstü işlerden kabul edileceğinden, yönetim yetkisini haiz ortakların söz konusu sermaye borcuyla ilgili dava açma ve dava şartı arabuluculuk görüşmelerine katılma yetkileri bulunmamaktadır.

Yukarıda ifade ettiğimiz görüş saklı kalmak koşuluyla, sermaye borcunun yerine getirilmemesi neticesinde açılacak dava, şirketin amacını ve konusunu elde etmek için yapılması gereken olağan işlem ve işler arasında sayılsa dahi⁵⁰; dava açılmadan önce yürütülmesi gereken dava şartı arabuluculuk müzakereleri sonucunda varılan anlaşmanın, yönetim yetkisi kapsamında olup olmadığı tartışmaya açıktır⁵¹. Zira söz konusu sermaye borcuna ilişkin olarak yapılacak arabuluculuk anlaşmasında taraflar, menfaatleri temelinde bir uzlaşmaya varacaklardır. Yönetim hakkına sahip ortağın, taahhüt edilen nakdi sermaye tutarına ilişkin olarak, borçlu lehine bir anlaşmaya varması, şahıs şirketleri hükümleri açısından geçerli hukuki bir sonuç doğurur mu? Bu sorunun sorulmasının nedeni TTK m. 213/1, e ve m. 226/2 hükümleridir⁵². TTK m. 231/1, e'ye göre, her ortağın sermaye olarak koymayı taahhüt ettiği para miktarı şirket sözleşmesinde belirtilmelidir. Ayrıca TTK m. 226/2'ye göre, şirket sözleşmesinin her ne şekilde olursa olsun değiştirilmesine ilişkin kararlar oybirliğiyle alınmalıdır. Kısaca, arabuluculuk görüşmeleri sonucunda, yönetim yetkisini haiz ortak ile borçlu ortak arasında yapılan arabuluculuk anlaşması temelinde şirket sözleşmesinin değiştirilmesi

⁴⁹ TTK m. 255: Bir ortağın kendisinden kaynaklanan sebeplerden dolayı şirketin feshinin istenebileceği durumlarda, diğer ortakların tümü o ortağın şirketten çıkarılmasına ve şirketin devamına karar verebilir. Şirket sözleşmesinde bu kararın çoğunlukla alınması öngörülebilir.

⁵⁰ KENDİGELEN / KIRCA, 2021, s. 244.

⁵¹ Yönetici ortağın, davalıyla sulh olma yetkisinin olmasından dolayı, söz konusu uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuğa uygun olduğu öğretide kabul görmektedir. Ancak, burada yönetici ortak sadece usuli işlem yürütme hakkına sahiptir. Bu durum doğrudan uyuşmazlık konusundan tasarruf yetkisi olduğunu göstermemektedir. Bkz. DİŞEL, Buse, "Medeni Usul Hukuku Perspektifiyle TTK m. 555 ve 556 Uyarınca Anonim Ortaklık Pay Sahipleri ve Alacaklıların Açtıkları Sorumluluk Davasında Davayı Takip Yetkisinin Gösterdiği Özellikler ve Hükümün İcrası", **Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021 Sorunlar ve Çözüm Önerileri 9-12 Şubat 2021 Bildiri Kitabı**, (der. G. Zabunoğlu, vd.), Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, (s. 169-200), s. 174.

⁵² Atıf hükümleri gereği aynı esaslar komandit şirketler için de geçerlidir. Bkz. TTK m. 305 ve 308.

gündeme gelecektir. Bu halde, arabuluculuk müzakereleri sonucunda varılan anlaşmanın, ortaklık sözleşmesi değişikliği sonucunu doğurabilmesi için, ortakların tamamının oybirliği aranmaktadır. Oybirliğinin sağlanmaması, ortaklığı yeni bir çıkmaza götürecektir ve hatta belki de ortaklığın sona ermesine neden olacaktır⁵³. Ulaşılan bu sonuç dahi tek başına, taahhüt edilen sermaye borcunun ifa edilmemesi halinde, ortaya çıkan uyuşmazlığa ilişkin olarak arabuluculuk faaliyetlerinin yönetim yetkisini haiz ortak tarafından yürütülmemesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yönetim hakkının tüm ortaklarda olması halinde, yönetici ortakların hep birlikte arabuluculuk görüşmelerine katılması ve bu görüşmeler esnasında oybirliğiyle, sermaye borcunda indirim yapılması veya borcun ifasının kolaylaştırılmasını sağlayan bir anlaşmaya varılması halinde, yukarıda ifade edilen problemlerin ortaya çıkmamasını sağlayacağı kanaatindeyiz. Zira burada tüm ortakların bir araya gelmesi ve oybirliği ile karar alınması söz konusu olacaktır. Böylece TTK m. 213/1, e ve m. 226/2 hükümlerinde belirtilen esaslar sağlanmış olacaktır.

b. Ortak Tarafından Dava Edilmesi

TTK m. 128/7'de sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen ortağa karşı diğer ortaklar tarafından dava açılabilirliği ifade edilmektedir⁵⁴. Şahıs şirketlerinde *actio pro socio* olarak nitelenen bu dava, ortaklardan birinin diğer ortaklara karşı şirkete karşı yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı açtığı bir davadır⁵⁵.

⁵³ Bu noktada ortaya çıkabilecek meseleler ve meseleler temelinde yapılacak tartışmalar çalışma konusunun kapsamını fazlasıyla genişleteceğinden, olası hukuki problemlere sadece değinilmekle yetinilecektir. Örneğin, icra edilebilirlik şerhi (HUAK m. 18) alınmış anlaşma tutanağı vasıtasıyla, borçlu ortak diğer ortakları sözleşme değişikliği konusunda zorlayabilecek mi?

Ayrıca, anlaşma ile sonuçlanmış uyuşmazlıklara ilişkin anlaşılan konularda yeniden dava açılmayacağı hükmü (HUAK m.18/5) dikkate alındığında, şirket sözleşmesinin değiştirilmesine oybirliği ile karar verilmemesi daha karmaşık bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bu halde, aslında uyuşmazlık gerçek anlamda çözüme kavuşturulmamış olmasına rağmen, uyuşmazlıkla ilgili dava yolu kapanmış olacaktır.

⁵⁴ Şirket ortakları, kanun koyucunun kendilerine tanıdığı 'başkasının hakkını dava takip yetkisi' çerçevesinde dava açma yetkisine sahiptirler. Zira söz konusu alacak hakkı ortaklara ait bir hak değil; aksine şirket tüzel kişiliğinin sahip olduğu bir alacak hakkıdır. DİŞEL, 2021, s. 176.

⁵⁵ Bu davanın tali bir dava değil, şirketin dava hakkının yanında alternatif bir dava olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Bkz. ŞENER, Oruç Hami, **Adi Ortaklık**, Yetkin Kitabevi, Ankara, 2008, s. 216; YONGALIK, Aynur, **Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 115-120.

Sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde, ortak, diğer bir ortağın şirkete karşı olan yükümlülüğünü yerine getirmesi amacıyla dava açmaktadır⁵⁶. Dolayısıyla davacı ortak, kendi adına ve rizikosu kendisine ait olmak üzere dava açıyor olmasına karşın, diğer ortaklar ve hatta şirket tüzel kişiliği menfaatine davranmakta, sermayenin şirkete ödenmesi talebinde bulunmaktadır. Bu husus dikkate alındığında, *actio pro socio* davasının arabuluculuğa uygun olmadığı açıktır. Söz konusu uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmamasının temel gerekçesi, davacı ortağın, ifa edilmeyen sermaye borcu üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisinin var olmamasından ileri gelmektedir. Burada davacı ortak, usul hukuku açısından dava açma yetkisine sahip olsa bile, uyuşmazlığın konusu olan alacak hakkı üzerinde maddi hukuk açısından hak sahibi değildir⁵⁷. Ayrıca, yukarıda ifade edildiği üzere, bu halde davacı sıfatına sahip olan şirket ortağı, sermaye borçlusundan, üçüncü kişiler (diğer ortaklar ve şirket tüzel kişiliği) üzerinde de sonuç doğuracak bir edimi ifa etmesini talep ve dava etmektedir⁵⁸. Bu halde, sermaye borcunun şirkete ödenmesi talebinde bulunan ortağın diğer ortak tarafından yerine getirilmeyen sermaye üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisinin bulunmadığı çok açıktır⁵⁹. Bu nedenle, taahhüt edilen sermayenin ifası için ortak tarafından dava açılması halinde, dava, ticari dava olmasına ve alacak talebi içermesine rağmen, davacının konu üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisinin olmamasından dolayı, uyuşmazlık arabuluculuğa elverişli değildir⁶⁰. Kaldı ki, davacı ortağın, ifa edilmeyen bakiye sermaye tutarı üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisinin bulunduğu

⁵⁶ Sermaye koyma borcunun ifası için dava açan ortağın sermaye koyma borcunu hali hazırda yerine getirmiş olması gerektiği genel olarak kabul edilmektedir. Ancak sermaye koyma borcu için farklı vadeler öngörülürse ve davalı ortak için öngörülen vade davacı ortaktan önce olduysa bu davanın açılacağı kabul edilmelidir. Bkz. ŞENER, 2008, s. 215.

⁵⁷ DİŞEL, Buse, **Dava Takip Yetkisi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s. 27.

⁵⁸ Uyuşmazlığın çözümü neticesinde ortaya çıkan durumun, taraf olmayanlar üzerinde de etkisinin olması hali "*erga omnes*" olarak ifade edilmektedir. Bkz. AYOĞLU, 2018, s. 83 vd. *Erga omnes* etkisinin mevcut olması, söz konusu uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığına işaret edebilir. Zira taraf olmayanlar üzerinde etki doğuran bir sonucun, bu kişilerin menfaatlerini sağlayacak bir şekilde mahkeme tarafından hükme bağlanması gerekmektedir. Bkz. EMİNOĞLU / ERDOĞAN, 2020, s. 211.

⁵⁹ Buna karşın, iki ortaklı şahıs şirketlerinde, ortaklardan birinin, diğer ortağın getireceği sermaye üzerinde tasarruf yetkisinin bulunduğu, dolayısıyla böyle bir durumda dava şartı arabuluculuk şartının yerine geldiği savunulabilir.

⁶⁰ Ayrıca ifade etmek gerekir ki, bu halde de sözleşme değişikliğini ve dolayısıyla oybirliği şartının sağlanması gerekliliğini doğuran bir durum ortaya çıkacaktır. Bu temelde, yukarıda yaptığımız TTK m. 213/1, e ve m. 226/2 hükümlerine ilişkin değerlendirmeler bu bölüm için de geçerlidir.

varsayılsa bile, sermaye değişikliklerinin sözleşme değişikliğine neden olması hem de varılan anlaşmanın üçüncü kişileri etkiler nitelikte olması sebebiyle, söz konusu uyumsuzluk arabuluculuğa elverişli olarak nitelendirilmemelidir.

2. İleri Sürülebilecek Talepler

a. Tazminat

Sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesine bağlanan yaptırımlardan ilki tazminattır. TTK m. 128/7'ye göre, şirket, her ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava edebileceği gibi, yerine getirmede gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilir⁶¹. Hükümde, sermaye koyma borcunun yerine getirilmesini talep açısından herhangi bir ön şart öngörülmemiş olmasına karşın, tazminat istemi için ihtar şart kılınmıştır. Ayrıca, sermaye koyma borcunda temerrüde düşen ortaktan tazminat talep edebilme hakkının hem şirkete hem de diğer ortaklara tanındığı anlaşılmaktadır.

Sermaye borcunun yerine getirilmesinin talep edilmesine ilişkin davadan farklı olarak, tazminat davasının dava şartı arabuluculuğa tabii olduğu kabul edilmelidir. Zira şirketin yetkili temsilcilerinin taahhüdün yerine getirilmemesi nedeniyle uğranılan zararın belirlenmesi ve zararın ödeme şekli konusunda tasarruf yetkisine sahip oldukları savunulabilir. Şüphesiz ki, zarar miktarı ve ödeme koşulları konusunda şirketin menfaatine öncelik verilip verilmediği ve şirketin arabuluculuk görüşmelerinde zarara uğratılıp uğratılmadığı hususunda, şirket adına hareket edenlerin sorumluluğu her zaman söz konusu edilebilir⁶².

Aynı şekilde, ortaklar tarafından açılacak tazminat davalarının da kural olarak arabuluculuğa konu edilebileceği düşünülse bile tazminatın şirkete verileceği hususu

⁶¹ Tazminatın, sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesinin yaptırımı olarak düzenlendiği hükümlerden biri de TTK m. 130'dur. Buna göre, vadesi gelmiş alacak tahsil edilmediği takdirde, ortak şartları varsa tazminat ödeme yükümlülüğü altına girer. Bkz. TTK m. 130/3.

⁶² Arabuluculuk ilkelerinden biri gizlilik ilkesidir. Bu ilkeye göre, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür (HUAK m. 4/1). Buradaki sorumluluk davası ile gizlilik ilkesi çatışmamaktadır. Zira burada sorumluluk davası şirket adına hareket edenlere yöneliktir. Arabuluculuk esansında ortaya çıkan bilgi ve belgelere dayalı olmaksızın dava açılabilir.

gözetildiğinde, konunun ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Ortaklardan birinin sermaye koyma borcunu yerine getirmemesinden dolayı, şirketin işleyişinin olumsuz etkilendiği düşünüldüğünde, davacı ortağın dolaylı zararının söz konusu olduğu ve bu zarar üzerinde tasarruf yetkisinin bulunmadığı kabul edilmelidir⁶³. Bu doğrultuda, burcun ifasını talep eden ortağın aynı zamanda tazminat talep etmesi halinde, tazminat bedeli üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma hakkı yoktur. Sonuç olarak, sermaye borcunun ifası ve tazminat taleplerine ilişkin uyuşmazlık, taraf sıfatı şirket ortağına aitse, arabuluculuğa elverişli bir uyuşmazlık olarak tespit edilemez.

b. Temerrüt Faizi

Sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde talep ve dava edilebilecek hususlardan bir diğeri temerrüt faizidir. TTK m. 129'a göre, zamanında ifa edilmeyen⁶⁴ sermaye para ise, 128 inci madde gereğince tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, aksine şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede hüküm yoksa şirketin tescili anından itibaren temerrüt faizi ödenir.

Temerrüt faizinin ödenmesi, sermaye borcunun para cinsinden olması ve bu paranın taahhüt edilen süre içinde şirkete getirilmemesi şartına bağlanmıştır. Ayrıca hükümde dikkat çeken hususlardan biri, temerrüt faizinin başlangıç tarihine ilişkin yapılan düzenlemedir. Buna göre, şirket sözleşmesinde aksine bir düzenleme yapılmadıysa temerrüt faizi şirketin tescili anından itibaren ödenecektir. Temerrüt faizinin temerrüt tarihinden itibaren talep edilebileceği düşünüldüğünde⁶⁵, hükümde faizin temerrüt tarihine değil, tescil tarihine bağlanmış olması dikkat çekicidir. Hükümün

⁶³ DİŞEL, 2021, s.194.

⁶⁴ Adalet Komisyonunda, Kanunun 129 uncu maddesinde yer alan ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 141 inci maddesinden aynen alınan "vaktinde konulmayan sermaye para ise" ifadesinin amaca uygun olmadığı ve anlamı tam olarak vermediği düşünülmüş ve onun yerine "zamanında ifa edilmeyen" ibaresi konulmuştur. Zira hükümde söz konusu olan, nakdî sermayenin vaktinde konulmaması değil, konulmuş, yani taahhüt edilmiş sermayenin vaktinde ifa edilmemiş olmasıdır. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S: 96, 129 uncu madde gerekçesi.

⁶⁵ Nitekim 6762 sayılı Kanun'da, sermaye olarak konulan para borcunun getirilmesinde temerrüde düşülmesi halinde, faiz, temerrüt tarihinden itibaren talep edilebiliyordu. Buna ilişkin eski TTK m. 141 şu şekildeydi: "Vaktinde konulmayan sermaye para ise, 140 ncı madde gereğince tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, sermayenin ödenmesi gereken günden itibaren kanuni faizin de verilmesi lazımdır."

gerekçesinde, kollektif ve komandit şirketlerde, sınırsız sorumluluk ilkesine rağmen, sermayenin tescil ile muaccel olmamasının kredi güvenliği yönünden uygun görülmediği belirtilmiştir. Temerrüt tarihi şirketin tescil anından itibaren başlatılmasına karşın, bunun aksi bir düzenlemenin şirket sözleşmesi ile yapılabileceği hükümden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, şirket sözleşmesiyle, para ile getirilecek sermaye için öngörülen vade esas alınarak, temerrüt tarihi belirlenebilir⁶⁶. TTK m. 3 hükmü dikkate alındığında⁶⁷ talep edilecek faiz türünün avans faizi olması gerektiği kabul edilmelidir⁶⁸.

Temerrüt faizinin talep edilebileceği diğer bir durum, alacak hakkının sermaye olarak taahhüt edilmesidir. TTK m. 130'a göre, sermaye olarak şirkete alacaklarını devretmiş olan bir ortak, alacaklar şirketçe tahsil edilmiş olmadıkça sermaye koyma borcundan kurtulmaz. Alacak, vadesi gelmemiş ise aksi kararlaştırılmış olmadıkça, vade gününden, muaccel ise şirket sözleşmesi veya esas sözleşme tarihinden itibaren bir ay içinde şirketçe tahsil edilmelidir. Her ne sebeple olursa olsun, bu süre içinde tahsil edilemediği takdirde, gecikmeden dolayı şirketin tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, ortak, sürenin bitiminden itibaren geçecek günlerin temerrüt faizini de öder. Alacak kısmen tahsil edilmişse, yukarıdaki hükümler tahsil edilmemiş olan kısım hakkında geçerlidir.

Hükümden, sermaye şirketlerinden farklı olarak⁶⁹ şahıs şirketlerine, henüz vadesi gelmemiş alacakların da sermaye olarak konulabileceği anlaşılmaktadır. Ancak, ortağın

⁶⁶ Sermaye şirketlerinden farklı olarak şahıs şirketlerinde nakdi sermayenin getirilmesine ilişkin katı kurallar belirlenmemiş olup şirketin inisiyatifine bırakılmıştır. Dolayısıyla, sermaye unsuru açısından önemli olanın taahhüt olduğu, bu taahhüdün ne zaman getirileceği hususunun ise serbestçe belirlenebileceği kabul edilmektedir. Buna karşın, sermaye şirketlerinde, nakdi sermayenin en geç yirmi dört ay içinde getirilmesi zorunlu tutulmuştur. Anonim şirketler açısından TTK m. 344/1'e göre, nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmibeşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenir. Limited şirketlerde ise tescilden önde nakdi sermayenin ödenmesi söz konusu değildir (m. 585).

⁶⁷ TTK m. 3'e göre, TTK'da düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.

⁶⁸ 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 2/2 hükmüne göre; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

⁶⁹ TTK m. 342'ye göre vadesi gelmemiş alacaklar sermaye şirketlerine sermaye olarak konulamaz.

sermaye borcunu yerine getirmiş olması için, alacağın şirketçe tahsil edilmiş olması gerekir. Vadesi gelmiş alacağın bir ay içinde tahsil edilememesi halinde, bu süreden itibaren ortak temerrüt faizi ödemek zorundadır⁷⁰.

TTK 129 veya 130 uncu maddeleri çerçevesinde temerrüt faizinin talep edilmesinin arabuluculuğa uygun olup olmadığı hususunun incelenmesi gerekir. Her iki maddedeki düzenleniş tarzından da temerrüt faizinin ödenmesinin emredici şekilde belirlendiği görülmektedir. Ayrıca faizin sadece ödenecek olması değil, aynı zamanda faizin başlangıç tarihi de genel kuraldan ayrılmak suretiyle düzenlenmiştir. Faizin başlangıç tarihinin, temerrüt tarihinden veya başka bir tarihten itibaren başlatılabilmesi için şirket sözleşmesinde bir düzenleme olması gerektiği anlaşılmaktadır. Temerrüt tarihi için öngörülen bu düzenleme dikkate alındığında, şirket yönetiminin tüm ortaklarda olmaması halinde yönetici ortağın tek başına arabuluculuk görüşmelerine katılıp anlaşma sağlayamaması gerektiği kabul edilmelidir. Zira şahıs şirketlerinde şirket sözleşmesinin ancak oybirliği ile değiştirilebileceği öngörüldüğünden⁷¹ yönetici ortağın arabuluculuk görüşmelerinde temerrüt faizinin başlangıç tarihi ve miktarı konusunda tek başına tasarruf yetkisine sahip olmadığı söylenebilir. Bu temelde, yukarıdaki görüşlerimize paralel bir şekilde, yönetim yetkisi ortaklardan bir veya bir kısmına bırakılmış ise, temerrüt faizinin talebine ilişkin uyuşmazlık arabuluculuğa elverişli bir uyuşmazlık değildir. Bununla birlikte ortakların tamamı yönetim yetkisine sahip ve arabuluculuk görüşmeleri hep birlikte yürütülmekte ise, TTK tarafından aranan oybirliği koşulu tesis edileceği için söz konusu uyuşmazlık arabuluculuk müessesesi işletilmek suretiyle çözüme kavuşturulabilecektir.

C. Sermaye Şirketlerinde Sermaye Borcunun İfa Edilmemesi

1. Ödemeye Çağrı

Ticaret şirketleri açısından genel hükümler başlığı altında yer alan 128, 129 ve 130 uncu maddelerde, sermaye borcunun yerine getirilmemesi halinde ileri sürülebilecek talepler, tüm ticaret şirketleri açısından düzenlenmiş olmasına karşın, sermaye

⁷⁰ TTK m. 130/3 hükmünden alacağın tahsil edilmemesinden dolayı temerrüt faizinin her durumda, tazminatın ise ortağın kusurlu olmasına bağlı olarak ödeneceği anlaşılmaktadır.

⁷¹ Bkz. TTK m. 226/2, TBK m. 624/1.

şirketlerinin özelliği dikkate alınarak uygulanacak yaptırımlar arasında temerrüt faizi, tazminat ve cezai şart ile birlikte ıskat konusu da düzenlenmektedir. Ancak, söz konusu yaptırımların uygulanabilmesi için borcun muaccel olması gerekir. Esas sözleşmede borcun veya taksitlerin ödenme tarihleri belirtilmemişse, tarihler yönetim kurulu tarafından tespit edilir ve borçlulara çağrı ile bildirilir⁷². Böylece borç muaccel hale gelmiş olur⁷³.

Esas sözleşmede sermayenin ödenmesine veya çağrı şekline ilişkin bir düzenleme yoksa bakiye sermayenin ifası, TTK'nın 481 inci maddesi temelinde, yönetim kurulu veya müdür/müdürler⁷⁴ tarafından talep edebilir. Maddeye göre, payların bedelleri, yönetim kurulu tarafından, esas sözleşmede başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, pay sahiplerinden ilan yoluyla istenir. İlanda, ödenmesi istenen sermaye borcunun oranı veya tutarı ile ödeme tarihi ve ödemenin nereye yapılacağı açıkça belirtilir. İlanın ne şekilde yapılacağı esas sözleşmede belirtilmektedir (m. 339/1, f).

Esas sözleşmede veya ilanda belirtilen şekilde bakiye sermaye tutarının ifa edilmemesi halinde doğacak yaptırımlar TTK'nın 482 ve 483 üncü maddelerinde düzenlenmiştir. İlgili hükümlerde düzenlendiği şekliyle, borcun ifası gerçekleşmemişse öncelikli olarak pay sahibi temerrüde düşecek ve bunun sonucu olarak temerrüt faizi ödeme borcu altına girecektir. Ayrıca, sözleşme cezası, tazminat ve ıskat hükümlerinin uygulanması Kanunda belirtilen yaptırımlar olarak sayılabilir. Ortaya çıkabilecek bu talep ve yaptırımlar aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

Sermaye şirketlerinde, şahıs şirketlerinden farklı olarak, sermayeye ve ifasına ilişkin düzenlemeler esasında kamu düzenine ilişkin ve emredici niteliktedir. Bahsi

⁷² Çağrının hangi şekil ve vasıtalarla yapılacağı esas sözleşmede belirtilmiş ise yönetim kurulu bu şekle uymakla yükümlüdür. POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, 2019, s. 91.

⁷³ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, 2019, s. 91.

⁷⁴ TTK'nın 585 inci maddesinde yer alan atıf dolayısıyla, limited şirketlerde taahhüt edilen sermaye borcunun ifa edilmemesi halinde anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanır.

geçen düzenlemeler sermayenin korunması⁷⁵, eşit işlem ilkesi⁷⁶ gibi temel prensiplerle doğrudan ilgilidir. Bu nedenle, bakiye sermayenin ifasına ilişkin şirket ve borçlu pay sahibi arasında ortaya çıkacak uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığı rahatlıkla ifade edilebilir.

TTK m. 392/11, b gereği, sermayenin korunması ilkesine aykırı bir şekilde bakiye sermayenin eksik ödenmesi veya hiç ödenmemesine ilişkin yönetim kurulu kararları batıl olacakken, aynı sonucu doğuran arabuluculuk görüşmelerinin geçerli kabul edilmesi hukuk sistemi açısından kabul edilebilir bir sonuç değildir. Benzer şekilde, arabuluculuk görüşmeleri neticesinde ortaya çıkma ihtimali bulunan bakiye sermayenin ödeme tarihinin değiştirilmesi, taksit miktarının arttırılması gibi unsurlar, eşit işlem ilkesine aykırılık (m. 357; m. 391/1,) doğuracağı için yönetim kurulu kararıyla sonuçlandırılacak meseleler değildir⁷⁷. Kamu düzenine ilişkin bu esasların, yönetim kurulunun tasarruf yetkisine dâhil oldukları kabul edilemez. Bu temelde, sermaye taahhüdünün yerine getirilmemesi sonucunda borcun ifasının talep edilmesi neticesinde doğan uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.

Ayrıca, sermaye şirketlerinde, taahhüt edilen sermayenin ifa edilmemesi, şirket alacaklıları açısından, şahıs şirketlerine kıyasla daha vahim sonuçlar ortaya çıkarabilir. Zira şahıs şirketlerinin aksine sermaye şirketlerinde, alacaklıların, şirketten alamadıkları alacakları için şirket ortaklarına başvurmaları mümkün kılınmamıştır. Şahıs şirketlerinde, ortakların sınırsız sorumluluğunun⁷⁸ kabul edilmesi şirket alacaklıları

⁷⁵ Sermayenin korunması ilkesi temelinde kaleme alınmış pek çok TTK hükmü mevcuttur. Örneğin, şirket kuruluşunda sermayenin kayıtsız taahhüt edilmesi (TTK m. 337/1), konulan aynı sermayeye mahkeme tarafından değer biçilmesi (TTK m. 343), nakdi sermayenin ödenme şekli (TTK m. 344), itibari değerden düşük şekilde pay çıkarılmaması (TTK m. 347), sermaye kaybı ve borca batıklık hallerine ilişkin düzenlemeler (TTK m. 376, 377), şirketin kendi payını iktisap etmesine ilişkin kurallar (TTK m. 379/1), sermayenin korunması ilkesine aykırı yönetim kurulu ve genel kurulu kararlarının akıbetine ilişkin kurallar (TTK m. 391/1, 447/1), sermaye için faiz istenememesi (TTK m. 509/1), kar payının dağıtılması ilişkin kurallar (TTK m. 509), yönetim kurulu üyelerine kazanç payının dağıtılmasına ilişkin kurallar (TTK m. 511).

⁷⁶ TTK'nın 357 nci maddesine göre, pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulurlar. Ayrıca, TTK m. 391/1, a gereği, eşit işlem ilkesine aykırı olan yönetim kurulu kararlarının batıl olduğunun tespiti mahkemeden talep edilebilir.

⁷⁷ EMİNOĞLU / ERDOĞAN, 2020, s. 329.

⁷⁸ Komandit şirketlerde, kanun koyucu komanditer ortaklar açısından farklı bir düzenleme kaleme almıştır. TTK m. 319'a göre, bir komanditerin sorumluluğu koyduğu veya taahhüt ettiği sermaye

açısından önemli bir teminat olarak görülmelidir. Buna karşın sermaye şirketlerinde, ortaklar, sadece şirkete koymayı taahhüt ettikleri sermaye kadar şirkete karşı sorumludur. Bu bağlamda, sermaye koyma borcunun zamanında ve tam olarak ifa edilmemesi halinde, sadece diğer ortakların değil, aynı zamanda şirket alacaklılarının da zarar görebilecekleri göz önünde tutulmalıdır⁷⁹. Arabuluculuk görüşmeleri sonucunda, taraf olmayan üçüncü kişilerin menfaatlerinin etkilenmesi de söz konusu olacağından, bakiye sermayenin ifasına ilişkin uyuşmazlıkların, arabuluculuğa elverişli olmadıkları beyan edilmelidir.

2. İleri Sürülebilecek Talepler

a. Temerrüt Faizi

TTK m. 482/1 hükmüne göre, esas sözleşmede veya şirketçe yapılan ilanda gösterilen vadede⁸⁰ talep edilen sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtara gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür⁸¹. Tüm ticaret şirketleri için geçerli olan genel hükümlerde yer alan m. 129'daki düzenlemede de, aynı şekilde, sermaye borcunun para olması halinde, temerrüt faizi ödenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu maddeye göre, zamanında ifa edilmeyen sermaye para ise, 128 inci madde gereğince tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, aksine şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede hüküm yoksa şirketin tescili anından itibaren temerrüt faizi ödenir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, sermaye şirketlerinde, sermayenin korunması ve eşit işlem ilkeleri temel ilkeler olduklarından ve ayrıca 482 inci madde emredici niteliğe sahip olduğundan, temerrüt faizi talebinin ihtiyari veya dava şartı arabuluculuğa elverişli

miktarını aşamaz. Dolayısıyla komandit şirketlerde, komanditer ortağın sorumluluğu, sınırlandırılmıştır.

⁷⁹ Sermaye borcunun ifa edilmemesi neticesinde şirket, pay sahipleri ve alacaklılar dolaylı veya doğrudan zarara uğrayacaklardır; fakat borcun ifası talebi sadece şirket tarafından borçlulara karşı ileri sürülebilir; çünkü anonim şirketlerde tek borç olan – istisnai durumlar hariç olmak üzere – sermaye ödeme borcu şirket tüzel kişiliğine karşı yüklenilmiş bir borçtur. Dolayısıyla, diğer pay sahipleri veya şirket alacaklıları ifa edilmemiş sermaye borcunu ifası amacıyla hukuki işlem tesis edemezler. ŞENER, 2022, s. 605

⁸⁰ Uygulamada sermaye borcunun yerine getirilmesi çağrısına apel denilmektedir. Eğer sermaye borcu taksitler halinde ödenecekse bu durumda da birinci apel, ikinci apel olarak ifade edilir.

⁸¹ Temerrüt faizinin işleyebilmesi için borçlunun mütemerrit olması gerekmektedir.

olmadığı kabul edilmelidir⁸². Bu sonuca varılmasının temelinde üç nedeni bulunmaktadır. İlk neden, uyuşmazlık tarafı olan sermaye borçlusu ile şirket dışındaki üçüncü kişilerin menfaatlerinin de söz konusu olması; ikinci neden, temerrüt faizine ilişkin hükümlerinin emredici nitelik taşıması; son neden ise, temerrüt faizinin eşitlik ilkesi gözetilmek suretiyle uygulanması gerekliliğidir.

Sermaye şirketlerinde, şirket alacaklıları, alacakların tahsili konusunda, şirket tüzel kişiliği dışında başka kimseye başvuramadıklarından dolayı, sermaye borcunun eksiksiz ifası ve sermayenin korunmasına ilişkin hüküm ve uygulamalar, alacaklıların güvencesi niteliğindedir⁸³. Bu bağlamda, arabuluculuk görüşmeleri esnasında, görüşmede yer almayan üçüncü kişilerin menfaatlerine yönelik olarak da anlaşmaya varılacağından, yönetim kurulunun temerrüt faizi üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma yetkisi bulunmamaktadır.

TTK'nın 482 nci maddesinin düzenleniş tarzından anlaşıldığı üzere, taahhüt edilen nakdi sermaye borcunun ifa edilmemesi halinde, mütemerrit borçlu temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür. Temerrüt faizinden tamamen veya kısmen vazgeçilmesi, faizinin türünün değiştirilmesi, başlangıç tarihinin kanundan farklı şekilde belirlenmesi hususlarında, yönetim kurulunun herhangi bir tasarruf yetkisinin bulunmamaktadır⁸⁴. Bu bağlamda, temerrüt faizine ilişkin uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olarak nitelendirilemeyecektir.

Ayrıca, eşit işlem ilkesi gereği, sermaye borcunu ifa etmeyen ve birbirine eşit olan tüm pay sahiplerine aynı yaptırımların uygulanması lazım gelmektedir. Oysaki doğası gereği arabuluculuk görüşmelerinde, tarafların pazarlık güçleri, kişisel ilişkileri, karşılıklı beklentileri gibi unsurlar devreye girmekte ve tarafların sonuca vardıkları anlaşmalar birbirinden farklı olmaktadır. Bu noktada, ortaya çıkan ödemeye ilişkin

⁸² EMİNOĞLU / ERDOĞAN, 2020, s. 265-266.

⁸³ Sermayenin, alacaklıların güvencesi niteliğine sahip olmasına eleştirel bir yaklaşım olarak bkz. MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, **Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s. 67-95.

⁸⁴ Temerrüt faizinin genel kurul tarafından dahi affedilemeyeceği öğretisi ve yargı kararlarınca kabul görmüştür. Bu bağlamda, yönetim kurulunun temerrüt faizi üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisinin olmadığı açıkça ifade edilebilir. Yargıtay HGK, E. 1996/1511, K. 1966/133.

anlaşma metni, eşit durumdaki mütemerrit pay sahipleri için farkı sonuçlar doğurabilir. Bu durum anonim şirketlerin temel prensiplerinden olan eşitlik ilkesine aykırılık doğuracağından, kanaatimizce söz konusu uyuşmazlık arabuluculuğa elverişli değildir.

Özetle, şahıs şirketleri açısından tüm ortaklarının katılımının sağlanması halinde bu konuda arabuluculuk görüşmeleri yapılabileceği ifade edilmiş olmasına karşın, sermaye şirketlerinde, nakdi sermaye borcunun ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, yukarıda açıklanan gerekçelerden dolayı, söz konusu uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığı sonucuna varılmalıdır.

b. Cezai Şart ve Tazminat

TTK m. 482’de, pay bedelinin ödenmemesi halinde ıskat ve temerrüt faizi dışında şirketin cezai şart ve tazminat talep edebileceği düzenlenmiştir. Hükmün üçüncü fıkrasında, esas sözleşmeyle, pay sahipleri, temerrüt hâlinde, sözleşme cezası ödemekle zorunlu tutulabilirler⁸⁵ denilmekte; dördüncü fıkrada ise şirketin tazminat haklarının saklı olduğu belirtilmektedir.

Cezai şartın talep edilebilmesi için kanun koyucu m. 483/2’de belirli bir usul öngörmüştür. Buna göre, yönetim kurulu tarafından, mütemerrit pay sahibine, 35 inci maddede yazılı gazete ile esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan yoluyla şirketin internet sitesinde de yayımlanacak bir mesajla ihtarda bulunulması gerekir. Bu ihtarda, mütemerrit pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi, aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir.

Cezai şartın ödenmesi talebinin, arabuluculuğa uygun olup olmadığının belirlenmesi için öncelikle hükmün yorumlanması gerekir. TTK m. 482/3’ün lafzından esas sözleşmede öngörmek suretiyle cezai şartın ödenmesinin zorunlu tutulabileceği anlaşılmaktadır⁸⁶. Başka bir deyişle, cezai şartın ödenip ödenmeyeceği, bu konuda esas

⁸⁵ Sözleşme cezasına ilişkin ayrıntılı bilgiler için bkz. CANSAL, Erol / ÇAĞLAR Özel. "Türk Borçlar Hukukunda Ceza Koşulu The Penal Clause in Turkish Code of Obligations", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, Yıl: 2013, Cilt: 8, Sayı: Özel Sayı, (s. 0-734), s. 720.

⁸⁶ EKİNCİ, 2010, s. 147.

sözleşmede bir hüküm olmasına bağlıdır⁸⁷. Cezai şartın esas sözleşmede düzenlenmiş olmasından dolayı, cezai şarta ilişkin taleplerin yönetim kurulunun tasarruf yetkisinde olmadığı ileri sürülebilir. Zira esas sözleşme değişiklikleri, genel kurulun devredilmez yetkileri arasında sayılmıştır (TTK m. 408). Ancak, Poroy / Tekinalp / Çamoğlu tarafından, eşitlik ilkesine aykırı olmamak şartı ile yönetim kurulunun cezai şartı talep etmeyebileceği belirtilmiştir⁸⁸. Ayrıca, TTK m. 483/1’de düzenlenen ihtar usulü takip edilmezse, cezai şart talep edilemeyeceğine göre, yönetim kurulunun bilerek ya da bilmeyerek cezai şartı istememesi sonucu ortaya çıkabilir. Kanaatimizce, yönetim kurulunun tüm mütemerrit pay sahipleri için aynı cezai şart politikasını uygulaması koşuluyla, örneğin sözleşmede belirtilen cezai şart üzerinden %10 indirim yapılması gibi, cezai şarta ilişkin talepler arabuluculuğa elverişli olarak değerlendirilebilir⁸⁹.

Sermaye koyma borcunun süresi içinde yerine getirilmemesinden dolayı uğranılan zarar için, şirketin ayrıca tazminat talep etme hakkının bulunduğu, m. 482/4’te ifade edilmektedir. Hükümden, cezai şartın esas sözleşmede belirlenmiş olması halinde dahi, ayrıca tazminat talep edilebileceği anlaşılmaktadır. Cezai şartın belirlenmemesi durumlarında, temerrüt halinde ödenmesi zorunlu tutulan temerrüt faizini aşan kısım da tazminat olarak talep edilebilir⁹⁰. Her ne kadar tazminat talebi açısından ihtarın şart olduğu hususu 482/4’te ifade edilmemiş olsa bile, hükmün birinci fıkrası⁹¹ ve m. 128/7’deki düzenlemeler esas alındığında, tazminat talebi açısından önceden ihtar çekilmiş olması gerekmektedir.

TTK m. 482/4’te öngörülen tazminat talebinin dava şartı arabuluculuğa uygun olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Zira yönetim kurulunun, özen yükümlülüğüne uygun davranmak suretiyle, şirkete zarar verici davranışlarda bulunan üçüncü kişilerden tazminat talep edebilme hakkı olduğu gibi, şirketin

⁸⁷ Esas sözleşme ile getirilecek cezai şart oy, kâr payı alma veya diğer pay sahipliği haklarının kaldırılması ya da kısıtlanması şeklinde olamaz. Bkz. ŞENER, 2022, s. 606.

⁸⁸ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, 2019, s. 91.

⁸⁹ Benzer görüş için bkz. EMİNOĞLU / ERDOĞAN, 2020, s. 330.

⁹⁰ ŞENER, 2022, s. 606.

⁹¹ Sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibinin temerrüt faizi ödemesi için ihtarın gerekli olmadığı ifadesinden tazminat talebi için bu ihtarın şart olduğu sonucu çıkarılabilir.

ortaklarına karşı da buna ilişkin taleplerini ileri sürebilirler. Şüphesiz ki, burada yönetim kurulunun sorumluluğunun doğmaması açısından temel ölçüt, tedbirli bir yönetici gibi davranarak ve şirketin menfaatlerini koruyarak arabuluculuk görüşmelerini gerçekleştirmesidir.

c. *Iskat*

Sermaye borcunun ifa edilmemesi halinde doğan sonuçlardan biri olan ıskat Kanununun 842 nci maddesinin ikinci fıkrasında, ıskat usulü ise 843 üncü maddede düzenlenmiştir. Iskat⁹², mütemerrit pay sahibinin, yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklardan mahsun bırakılarak yerine başkasının alınmasıdır⁹³. Anonim şirketlerde, diğer şirketlerden farklı olarak, bir ortağın iradesi dışında şirketten çıkarılması kural olarak mümkün değildir⁹⁴. Aynı şekilde esas sözleşmeye, şirketten çıkarma sebeplerinin

⁹² Iskatın hukuki niteliğine ilişkin olarak bkz. EKİNCİ, Hüseyin, **Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 155-158.

⁹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. ŞENOCAK, Kemal, **Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları**, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2007, Cilt:11, Sayı:1-2, (s. 279-296), s. 281-286.

⁹⁴ Diğer şirketlerde olduğu gibi çıkarma açıkça düzenlenmemiş olmasına karşın, pay sahiplerinin, sınırlı ve istisnai bazı durumlarda, anonim şirketten çıkarılması mümkündür. Pay sahibinin şirketten çıkarılması sonucunu doğuracak hallerden biri, m. 141/2'de öngörülen, birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler, hükmüdür. Bu hüküm iki yanlı kullanılabilir: (1) arzu etmeyen ortaklar ayrılma akçesini alarak şirketten çıkabilirler. Böylece anonim şirketlerde şirketten çıkma olanağı sağlanmış olur. (2) İkinci fıkra arzu edilmeyen, devamlı sorun çıkaran azınlığı ve/veya ortağı, ayrılma akçesini ödeyerek şirketten çıkarma hakkını büyük çoğunluğa vermektedir. Zira bu karar sermayenin yüzde doksanının oylarıyla alınacaktır. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S: 96, 141 inci madde gerekçesi. Anonim şirketten çıkarmayı düzenleyen bir diğer madde ise m. 208'dir. Buna göre; hâkim şirket, doğrudan veya dolaylı olarak bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının en az yüzde doksanına sahipse, azlık şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark edilir sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyorsa, hâkim şirket azlığın paylarını varsa borsa değeri, yoksa 202 nci maddenin ikinci fıkrasında öngörülen şekilde belirlenen değer ile satın alabilir. Çıkma-çıkarma sonucunu doğuracak başka bir madde de m. 202/1-b hükmüdür.

yazılması da düşünülemez⁹⁵. Bu yüzden sermayenin getirilmesinde temerrüde düşülmesi halinde, anonim şirketler açısından uygulanan en ağır yaptırım ıskattır⁹⁶.

Sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi, anonim şirketlerde pay sahibinin şirketten çıkarılması sonucunu doğurabilir⁹⁷; ancak, diğer ticaret şirketlerinden farklı olarak, çıkarılan ortağa ayrılma akçesi⁹⁸ adı altında bir miktar ödeme yapılmamaktadır. İskat sonucu, pay sahibi, ıskat edildiği pay veya paylar bakımından ortaklık haklarını kaybeder⁹⁹. Dolayısıyla, ıskatın uygulanmadığı paylar açısından pay sahipliği devam edecektir¹⁰⁰. Bu yönüyle de ıskat, diğer şirket türlerinde düzenlenen çıkarılmadan farklılık arz eder. Ancak, pay sahibinin temerrüde düştüğü bu pay veya paylardan başka herhangi bir payının olmaması durumunda, gerçek anlamda bir çıkarma meydana gelmiş olacaktır.

⁹⁵ Anonim şirketlere ilişkin hükümler arasında çıkma-çıkarılma müesseselerini düzenleyen bir madde hükmü olmadığından, TTK m. 340'ta öngörülen emredici hükümler ilkesi gereği, pay sahiplerinin çıkma veya çıkarılmasına ilişkin sözleşme hükümleri esas sözleşmeye kaydedilemeyecektir. AYHAN / ÇAĞLAR / ÖZDAMAR, 2021, s. 345. KARASU, Rauf, **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi**, 2. Bası, Yetkin Kitabevi, Ankara, 2015, s. 48-58. Başka bir deyişle, kural olarak anonim ortaklıklarda ortaklar kendi iradeleri dışında ortaklıktan çıkarılamamaktadır. Adı ortaklıkta çıkma ve çıkarılmaya ilişkin hükümler için bkz. TBK m. 633-636; kolektif şirketlerde çıkma ve çıkarılmaya ilişkin hükümler için bkz. TTK m. 255 -258; limited şirketlerde çıkma ve çıkarılmaya ilişkin hükümler için bkz. TTK m. 638-640.

⁹⁶ TTK m. 585 hükmü dikkate alındığında, ıskat yaptırımının limited şirketler için de geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Hükümde, esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları, bedelleri tamamen ödenmemiş payların devri hususlarında bu kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. Bkz. ŞENER, 2017, s. 129-137.

⁹⁷ PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Genel Esasları**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 596.

⁹⁸ Ayrılma akçesinin doğmasına ilişkin Kanun hükümleri şunlardır: Birleşme (m. 140, 141), hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılması (m. 202), anonim şirketlerde haklı nedenle fesih (m. 531), limited şirketlerde çıkma ve çıkarılma (m. 641, 642). Ayrılma akçesine ilişkin olarak bkz. CENKÇİ, Esra, "Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağın Ayrılma Akçesinin Ödenmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2018, Cilt: 4, Sayı: 1, (s. 1-50); DEVELİ, Bilge, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2013, Cilt: 17, Sayı: 1-2, (s. 443-489); TATLI, Burçak, "Limited Şirketlerde Çıkma, Çıkarma Ve Ayrılma Akçesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2021, Cilt: 25, Sayı:1, s. (165-210).

⁹⁹ Kanun metnine 6762 sayılı Kanun'dan farklı olarak "ilgili paylar" ibaresi eklenerek uygulamada, gereksiz de olsa, tartışmalara yol açan bir konuda açıklık sağlanmıştır. Gerçekten, pay sahibinin bedelleri ödenmiş paylardan yoksun bırakılması mümkün değildir. Yoksun bırakılma sadece ıskat usulünün uygulandığı paylar için söz konusudur. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S: 96, 483 üncü madde gerekçesi.

¹⁰⁰ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, 2019, s. 98.

İskat usulü ise m. 483'te düzenlenmektedir. Buna göre, Kanununun 482 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının uygulanabilmesi için, yönetim kurulu tarafından, mütemerrit pay sahibine, 35 inci maddede yazılı gazete ile esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan yoluyla şirketin internet sitesinde de yayımlanacak bir mesajla ihtarda bulunulur¹⁰¹. Bu ihtarda, mütemerrit pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi, aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir.

Kanunda belirtilen usule uygun bir şekilde ihtar/ilan yapılmamışsa, alınan ıskat kararı geçersizdir¹⁰². Bir aylık sürenin sonunda bakiye sermaye tutarının ödenmemesi halinde, yönetim kurulu, esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kanuni nisaplarla ıskat kararı alır. İskat neticesinde, pay sahibi, söz konusu paylarla ilgili sahip olduğu pay sahipliği sıfatını kaybeder. Ayrıca, söz konusu paylarla ilgili olarak kısmi ödemelerden doğan haklarını kaybeder. Görüldüğü gibi ıskat, yönetim kurulunun usulüne uygun olarak yürüttüğü ve kanuni nisaplarla aldığı karar neticesinde sonuca bağladığı bir müessesedir. Dolayısıyla, ıskat, alacak ve tazminat taleplerine ilişkin değildir. Bu temelde ıskat, arabuluculuk açısından değerlendirilecek bir uygulama değildir.

Sermaye şirketlerinde taahhüt edilen sermaye borcunun yerine getirilmemesi halinde ileri sürülebilecek talepler ayrı ayrı incelenmiş olsa da, bunların hepsi veya bir kısmı aynı anda talep edilebilir. Bu durumda arabuluculuğa elverişli alacak kalemleri için öncelikle arabulucuya gidilmeli, anlaşmaya varılamaması halinde ilgili tutanak dosyaya konmak suretiyle, tüm alacaklar için tek bir dava açılmalıdır. Örneğin, borcun ifası, temerrüt faizi, cezai şart ve tazminat talep ediliyorsa, öncelikle cezai şart ve tazminat talepleriyle ilgili olarak arabulucuya gidilmeli, anlaşmaya varılamaması

¹⁰¹ TTK m. 483/1 ile 483/2'de ihtar ve ihbar usulleri farklı düzenlenmiştir. TTK m. 483/2'de nama yazılı pay senetlerinin ıskatı için özel düzenleme yapılmış olması, 483/1'in hamiline yazılı pay senetlerinde ıskatına ilişkin bir düzenleme olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılmasına yol açabilir. Ancak m. 484/2 hükmü dikkate alındığında, bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay senetleri çıkarılamaz. Bu hükme aykırı olarak çıkarılanlar geçersizdir. Dolayısıyla hamiline yazılı paylar açısından sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi durumu ile karşılaşamayacağı düşünüldüğünde m. 483/1 hükmünün düzenlenmiş olmasının yerinde olmadığı sonucuna varılmalıdır. Bkz. ŞENER, 2022, s. 609-610.

¹⁰² Yargıtay 11. HD, 03.06.1982, E. 2121/K. 2676; 17.12.1982, E. 5383/K. 5479; 13.11.1980, E. 4561/ K. 5242. Bkz. ERİŞ, Gönen, **Ticari İşletme ve Şirketler C. III**, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2013, s. 3254-3255.

halinde anlaşamama tutanağıyla birlikte tüm alacak kalemleri için dava yoluna başvurulmalıdır.

SONUÇ

Arabuluculuk müessesesi, 6325 s. HUAK'ın yürürlüğe girmesiyle, gerekli unsurlara sahip özel hukuk uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulması için alternatif bir yol olarak Türk yargı sistemine dâhil edilmiştir. 2018 yılında Kanuna eklenen 18A maddesi gereği, arabuluculuk faaliyeti, ilgili kanunlarda belirtilen uyuşmazlıklar için dava şartı arabuluculuk haline dönüştürülmüştür. 6102 s. TTK'nın 5A maddesine göre, konusu alacak ve tazminat olan ticari davalarda arabulucuya başvurmak zorunludur. HAUK ve TTK'da yer alan hükümler dikkate alındığında, bir ticari uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuk kapsamında yer alması için aranan koşullar şunlardır: (i) uyuşmazlığın, tarafların serbestçe üzerinde tasarruf edebilecekleri konular üzerinden doğması, (ii) uyuşmazlığın ticari dava olması ve (iii) ticari davanın konusunun bir alacak veya tazminat talebi olmasıdır. Bu unsurların sağlanması halinde, taraflar uyuşmazlıkla ilgili dava yoluna gitmeden önce arabulucuya başvurmak zorundadır.

Çalışmamızın esas inceleme konusunu oluşturan ticaret şirketlerinde sermaye koyma burcunun ifa edilmemesi halinde başvurulacak hükümler TTK'nın 128 ve devam eden maddelerinde; ayrıca sermaye şirketleri için 482 ve 483 üncü maddelerde düzenlenmiştir. TTK'nın 128 inci maddesinin yedinci fıkrasına göre, şirket, sermaye koyma burcunun ifasını ve gecikme tazminatının ödenmesini talep edebilir. Şahıs şirketlerinde bu talepler ortaklarca da ileri sürebilir. Zamanında ifa edilmeyen sermaye para ise, gecikme tazminatı saklı kalmak üzere, temerrüt faizi de talep edilebilir. Taahhüt edilip getirilmeyen sermaye nakdi sermaye ise TTK m. 5A maddesinde aranan alacak ve tazminat talebi şartı sağlanmış olmaktadır. Bununla birlikte, dava şartı arabuluculuğun ortaya çıkması için HUAK m. 1 gereği, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan bir uyuşmazlığın söz konusu olması gerekir. Bu şartların mevcut olup olmadığı, davacının şirket veya ortak olmasına göre ayrı ayrı incelenmelidir.

Kanunda yer bulmuş talepler, şirket tarafından ileri sürülmüş ise, sermayenin ifasına ilişkin bu mesele, şahıs şirketleri açısından, olağanüstü bir durum olarak değerlendirilmeli ve dava şartı arabuluculuğun doğması için tüm ortakların arabuluculuk toplantısına katılması veya ortaklarca toplantının yürütülmesi yetkisinin içlerinden birine verilmesi gerekmektedir. Talepler, ortaklardan biri tarafından ileri sürülmüş ise, ortağın şirket sermayesi üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisi olmadığından, bu halde arabuluculuğa elverişli bir ticari dava mevcut olmayacaktır.

Borcun ifası talebi dışında, mevcut zararın tazmini ve sözleşmede öngörülmüş ise cezai şartın ödenmesi de talep edilebilir. Talep, şirket veya ortak tarafından ileri sürülebilir. Her iki halde de tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri uyuşmazlıklar söz konusu olduğundan dava şartı arabuluculuğun işletilmesi gerekecektir.

TTK m. 129'a göre, nakdi sermayenin ifa edilmemesi halinde, aksi şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede belirtilmediyse, şirketin tescil anından itibaren temerrüt faizi talep edilebilir. Ayrıca, alacak hakkı taahhüt edilmiş fakat alacak tahsil edilememiş ise, temerrüt faizi talep edilebilir (TTK m. 130). Bahsi geçen hükümlerin, temerrüt faizinin başlangıç tarihine ilişkin düzenlemesi genel kuraldan ayrılmakta; ayrıca, hükümlerin düzenleniş tarzından temerrüt faizine ilişkin kuralların emredici nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarihin değiştirilmesi ancak şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile mümkündür. Şahıs şirketlerinde, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ise oybirliğine bağlıdır. Tüm bunların sonucu olarak, arabuluculuk toplantısına tüm ortaklar katılım sağlamadığı veya tek bir ortağa tüm ortaklar tarafından arabuluculuk toplantısında temsil yetkisi verilmediği sürece, dava şartı arabuluculuk için gerekli koşulların oluşmamış olduğu kabul edilmelidir.

Sermaye şirketlerinde taahhüt edilen sermaye borcunun ödenmemesi halinde başvurulmak üzere 482 ve 483 üncü hükümler düzenlenmiştir. Bu halde, anonim şirketlerde yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir. Iskat prosedürü gereği, yönetim kurulu tarafından, mütemerrit pay sahibine, Ticaret Sicili

Gazetesi ile esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan yoluyla şirketin internet sitesinde de yayımlanacak bir mesajla ihtarda bulunulur. Bu ihtarda, mütemerrit pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi, aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir. Hükmün lafzından da anlaşıldığı üzere, yönetim kurulunun, sermaye borcunun ifası talebine yönelik olarak tasarruf yetkisi bulunmamaktadır. Böyle bir yetkinin mevcut olmadığı, sermayenin korunması ve eşit işlem ilkeleri gereği de savunulabilir. Zira yönetim kurulu, bahsi geçen ilkelere aykırılık doğuracak şekilde, ifa edilmeyen sermayenin indirilmesi veya taksitlerle ödenmesinin kararlaştırılması gibi tasarruflarda bulunma yetkisine sahip değildir. Bu bağlamda, sermaye şirketlerinde, ödenemeyen sermaye borcunun ifa talebi dava şartı arabuluculuğu doğuran bir uyuşmazlık olarak değerlendirilmemelidir.

Sermaye şirketlerinde, sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtarla gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlü hale gelir (TTK m. 482/1). Temerrüt faizinin ifası, ortakların ve şirketin menfaati yanında şirket alacaklılarının menfaatini de doğurduğundan, şahıs şirketlerinden farklı olarak sermaye şirketlerinde, temerrüt faizine ilişkin alacak talebinin dava şartı arabuluculuğa elverişli olmadığı söylenebilir.

Esas sözleşmede sermaye koyma borcunun ifa edilememesi halinde cezai şart ödeneceği düzenlenmiş ise, TTK m. 482/3 gereği, şirket cezai şartın ifasını da talep edebilir. Ayrıca, TTK m. 482/4'e göre, şirketin tazminat hakkı saklıdır. Başka bir deyişle, şirketin karşılanmamış zararı mevcut ise bu zararın tazmin edilmesini talep edebilir. Cezai şart ve tazminat bedelleri üzerinde yönetim kurulunun tasarruf etme yetkisinin mevcut olduğu kabul edilmelidir. Ancak, arabuluculuk görüşmeleri sırasında eşitlik ilkesi temelinde şirket menfaatine hareket edilmesi gerektiği göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- AKİPEK ÖZAL, Şebnem / YILDIRIM, Abdülkerim / ERMENEK, İbrahim / KUTLA, Selda, **Tüketici Hukukunda Uzman Arabuluculuk**, Arabuluculuk Daire Başkanlığı, Ankara, 2021.
- ARKAN, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, 26. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020.
- ATALI, Murat / ERDOĞAN, Ersin, "Türk Ticaret Kanunu'nun 5/A Maddesi Çerçevesinde Menfi Tespit Davaları Sorunu", **Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 5, Sayı: 1, (s. 205-221).
- AYOĞLU, Tolga, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018.
- AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, 13. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- BAHADIR, Zeynep, "Uzman Arabuluculuk Uygulamasının Yaratacağı Usûlî Sorunlar", **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi - Asoscongress Uluslararası Hukuk Sempozyumu, (27-29 Mayıs 2021)**, Asos Yayınları, Elazığ, 2021, (s. 387-398).
- BAHTİYAR, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2019.
- BOZER, Ali / GÖLE, Celal, **Ticari İşletme Hukuku**, 7. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2021.
- CENKÇİ, Esra, "Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2018, Cilt: 4, Sayı: 1, (s. 1-50).
- CANSEL, Erol / ÇAĞLAR Özel. "Türk Borçlar Hukukunda Ceza Koşulu The Penal Clause in Turkish Code of Obligations", **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, Yıl: 2013, Cilt: 8, Sayı: Özel Sayı, (s. 0-734).

ÇAMOĞLU, Ersin, **Kollektif Ortaklığın Haklı Sebepçe Feshi ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

ÇELİK, Aytekin, "Anonim Şirketlerde Aynı Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2011, Cilt: 15, Sayı: 3, (s. 31-64).

DEVELİ, Bilge, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2013, Cilt: 17 Sayı: 1-2, (s. 443-489).

DİŞEL, Buse, **Dava Takip Yetkisi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020.

DİŞEL, Buse, "Medeni Usul Hukuku Perspektifiyle TTK m. 555 ve 556 Uyarınca Anonim Ortaklık Pay Sahipleri ve Alacaklıların Açtıkları Sorumluluk Davasında Davayı Takip Yetkisinin Gösterdiği Özellikler ve Hükmün İcrası", **Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021 Sorunlar ve Çözüm Önerileri 9-12 Şubat 2021 Bildiri Kitabı**, (der. G. Zabunoğlu, vd.), Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, (s. 169-200).

EKİNCİ, Hüseyin, **Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

EKMEKÇİ, Ömer / ÖZEKES, Muhammet / ATALI, Murat / SEVEN, Vural, **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk**, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019.

EMİNOĞLU, Cafer / ERDOĞAN, Ersin, **Ticari Uyuşmazlıklarda İhtiyari ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

ERMENEK, İbrahim, "Dava Şartının Arabulucu Tarafından Kendiliğinden Dikkate Alınması Sorunu ve Bu Kapsamda Yapılan Hataların Düzeltilmesi", **Yargıtay Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 46, Sayı: 4, (s. 1017-1062).

ERİŞ, Gönen, **Ticari İşletme ve Şirketler C. III**, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2013.

GÜNGÖR, Seda, "Ticaret Şirketlerinde Sermaye ve Sermaye Koyma Borcunun İfa Edilmesi", **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 2016, Cilt: 2, Sayı: 3, (s. 110-117).

- ILDIR, Gülgün, “Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü”, **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, (der. H. Pekcanitez), Türkiye Barolar Birliği, 2005, (s. 385-401).
- KARASU, Rauf, **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi**, 2. Bası, Yetkin Kitabevi, Ankara, 2015.
- KENDİGELEN, Abuzer / KIRCA, İsmail, **Şirketler Hukuku Cilt I**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021.
- MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, **Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020.
- MOROĞLU Erdoğan, “Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, (der. N. Barlas, vd.), Beta Basım, İstanbul, 2000.
- ÖZMUMCU Seda, “Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Re’sen Araştırma İlkesi”, 2014, 4(4), **SDÜHFD MİHBİR Özel Sayısı**, (s. 146-171).
- ÖZMUMCU, Seda, “Usuli Adalet (Procedural Justice) ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri (Alternative Dispute Resolution) Üzerine Bir Değerlendirme”, **Prof. Dr. Ramazan Arslan’a Armağan**, (der. M. Göksu, vd.), C. II, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, (s. 1275-1300).
- PASLI, Ali, “Ticari İşletme ve Ticaret Şirketleri Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi: Türk Ticaret Kanunu 5/A Maddesinin Yorumlanması”, **Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk**, (der. C. Süral Efeçınar, vd.), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2019, (s. 13-25).
- POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar Hukuku II**, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.
- PULAŞLI, Hasan, “Sermayesiz” Sermaye Şirketi ile Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Bunlara Karşı Alınması Gereken Hukuki Önlemler’, **BATİDER**, Cilt: 34, Sayı: 2, 2018, (s. 5-19).
- PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Genel Esasları**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ŞENER, Oruç Hami, **Adi Ortaklık**, Yetkin Kitabevi, Ankara, 2008.

- ŞENER, Oruç Hami, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, 5. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2022.
- ŞENER, Oruç Hami, **Ticari İşletme Hukuku**, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2016.
- ŞENOCAK, Kemal, “Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2007, Cilt: 11, Sayı: 1-2, (s. 279-296).
- TANRIVER, Süha, “Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1994, Cilt: 49, Sayı: 1, (s. 333-348).
- TANRIVER, Süha, “Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 1997, Cilt: 17, Sayı: 1-2, (s. 467-492).
- TANRIVER, Süha, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı’nın Getirdikleri ve Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Ali Naim İnan’a Armağan**, (der. M. Ünal), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2009, (s. 637- 656).
- TANRIVER, Süha, “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 32, Sayı: 147, (s. 111-142).
- TATLI, Burçak, "Limited Şirketlerde Çıkma, Çıkarma Ve Ayrılma Akçesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2021, Cilt: 25, Sayı:1, (s. 165-210).
- ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / KAYA, Arslan / ERTAN, Füsun Nomer, **Ticari İşletme Hukuku**, 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- YARDIM, Mehmet Ertan, “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabulucuya Başvuru”, **Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk** (der. C. S. Efeçinar, vd.), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2019, (s. 89-112).
- YILMAZ, Abdülhamit, “Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2018, Cilt: 4, Sayı: 1, (s. 219-238).

YILMAZ, Ejder, “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağani**, (der. H. Pekcanitez), Türkiye Barolar Birliği, 2005, (s. 842-856).

YONGALIK, Aynur, **Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2010.